

MUSTAFA NECATİ'NİN MÜTAREKE'DEKİ YAZILARI

Prof. Dr. ZEKİ ARIKAN

Necati, aziz Necati; dileğin yerine getirilecektir !
İsmet İnönü, 1929.

M. Rauf İnan, Mustafa Necati üzerine yazdığı bir kitapta¹, onun *Hayat Mecmuası*'nda², *İzmir'e Doğru* gazetesinde³ çıkan yazılarıyla bulunabilen daha başka yazılarının bir kitap olarak derlenmesini önermektedir. O günden bugüne kadar ne yazık ki gerçekleşmemiş bu dileğe, bu öneriye biz de katılıyor ve ekliyoruz: Herşeyden önce Necati'nin mütareke günle-

¹ M. Rauf İnan, *Mustafa Necati, Kişiliği, Ulusal Eğitime Bakışı, Konuşma ve Anıları*, Ankara, 1980, 3.

² Mustafa Necati, "İstiklâl Mücadelesi Hatıraları", *Hayat*, I/1-9 (1926-1927), 17-18, 18, 56, 96-97, 119, 138, 158, 175-176. Bu yazılar, Mustafa Necati'nin Millî Mücadele'de İstiklal Mahkemesi başkanı olarak görev yaptığı (Krş. Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri*, I-II, İzmir, 1988, dizin) Kastamonu'ya ilişkin gözlem ve anılardır (Krş. Mustafa Eski, *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları*, Ankara, 1990). Necati'nin bu anıları o günlerde tutulmuş notlara dayanmakta ve bazıları da yine o sırada yayınlanmış bulunmaktadır. Bk. Mustafa Necati, "Memleket Mektupları: Anadolu Köylüsü", *Anadolu'da Yeni Gün*, 5 Haziran 1338, 897-52. Zaman zaman değişik yerlerde yeni harflere çevrilerek yayınlanan bu anıların günümüz diline uyarlanmış metinleri için bk. Rauf İnan, *age.*, 223-249. Bu anılarda geçen Mehmet Onbaşıyla ilgili kararının doğurduğu heyecanı, olaya tanık olan ünlü tarihçimiz İsmail Hakkı Uzunçarşılı şöyle anlatmaktadır: "Ahali mahkeme heyetinden korkmuyor onları ve onu riyasız ve candan seviyordu. Bilhassa mahkemesinde bulunduğum Mehmet onbaşı hakkında verdiği karar adedi yüzleri geçen bütün samiini çoşturmuş heyecan getirmiş ağlatmıştı; halk bu genç reisi kucaklayıp elini öpmek için birbirini çiğniyordu", Uzunçarşılı oğlu İ.Hakkı, "Aziz Necati", *Hayat*, V/111 (1929), 128; krş. E. B. Şapolyo, "Mustafa Necati (1894-1.1.1929)", *Türk Kültürü*, VIII/87 (1970), 222-226.

³ Necati'nin bu gazetede kendi imzasıyla çıkan 25 yazısı (biri Vasıf'la birlikte) bulunmaktadır. Gazetenin tam bir koleksiyonu Türk Tarih Kurumu kitaplığında bulunmaktadır. Necati'nin buradaki yazıları onun Millî Mücadele'yi ulusal ve evrensel boyutlar içinde nasıl değerlendirdiğinin birer canlı tanığıdır. Bu yazıların Millî Mücadele'nin yorum ve değerlendirilmesi açısından önemini bir konferansında belirtmeye çalışmışım: "Millî Mücadele'nin Bir Öncüsü: Mustafa Necati", İzmir, 3 Nisan 1990. Konferansın genişletilmiş bir metni ayrıca yayınlanacaktır (*Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları*, II, baskıda). *İzmir'e Doğru* gazetesi için ayrıca bk. Ömer Sami Çoşar, Millî Mücadele Basını, İstanbul, ty., 22-35; Şerafettin Yılmaz, "Mustafa Necati ve İzmir'e Doğru", *Mustafa Necati Sempozyumu*, 9-11 Mayıs 1991 Kastamonu, Ankara, 1991, 218-223.

rinde İzmir'de çıkan yazıları gün ışığına çıkarılmalıdır. Hem de hiç zaman yitirmeden⁴. Geç bile kalınmıştır.

Mütarekede Necati, İzmir'de genç bir öğretmen, bir müdür, bir avukattır⁵. Türk Ocağı'nın etkin bir üyesidir. II. Meşrutiyet'ten sonra açılan Şark özel okulunu İzmir'in en ileri düzeyde bir eğitim kurumu haline getiren büyük bir eğitimcidir. Necati, o karanlık günlerde İzmir'de parlayan bir güneştir. İzmir'in gözü kulağı ve atan yüreğidir. İzmir'in ve ülkemizin paylaşma masasına yatırıldığı bir sırada Necati, bıkmadan, usanmadan, yılmadan halkı aydınlatmaya, bilinçlendirmeye ve ulusal bir örgütlenme doğrultusunda bir araya getirmeye çalışan yüksek bir vatansverdir. Vereceğimiz bir iki örnek Necati'nin çabalarının boyutlarını göstermeye yeterlidir. Sözelimi Necati, savaşın bitmesinden sonra terhis edilen yedeksubayların aralarında birlik ve dayanışmayı sağlamak amacıyla kurdukları *İhtiyat Zabitanı Teavün Cemiyeti*'nin fikir babasıdır. Mustafa Necati; işinden, gücünden, okulundan, fabrikasından koparılıp savaşa sürüklenen bu gençlerimizin, "yorulan dimağ ve vücutlarıyla içimizde dalgın ve ümitsiz" dolaştıklarını dile getiriyor, bunların durumlarına bir çare bulmanın ulusal bir görev olduğunu savunuyordu. Bunun için *İhtiyat Zabitanı Himaye Yurdu* adıyla bir derneğin kurulmasını öneriyor, bütün kurum ve kuruluşları bu yolda işbirliğine çağırıyordu. Ona göre bu yedeksubayların birkaçını şuraya ya da buraya yerleştirmek köklü bir çözüm olamazdı. Çözüm köklü olmalı ve onların asıl mesleklerine dönüşü sağlanmalı, yarım kalan öğrenimlerinin tamamlanması için gereken koşullar hazırlanmalıydı. İşte Necati'nin kurulmasını istediği dernek bunu yapacaktı. Bu yazının yayınlanmasının üzerinden bir ay bile geçmeden *İhtiyat Zabitanı Teavün Cemiyeti*'nin tüzüğü gazetelerde çıktı⁶.

İzmir'deki yedeksubayları içine alan böyle bir derneğin kurulmasında hiç şüphe yok ki Necati'nin uyarı ve girişimlerinin oldukça önemli bir etkisi olmuştur. Necati, bu derneğin adeta fahri başkanlığını da yapmış, ye-

⁴ Sayın Rauf İnan'la ayaküstü bir görüşmem sırasında Necati'nin bu yazılarından söz ettim. Oldukça yakından ilgilendi ve bu yazıların yayınlanması konusundaki tasarımın bir an önce gerçekleşmesini dile getirdi.

⁵ Necati'nin ölümünden sonra onun kimliği hakkında pek çok yazı çıkmıştır. Bk. *Hayat*, V/111(1929) ve *Fikirler*, II/31(1929) bütün olarak Necati'ye ayrılmıştır. İzmir'de çıkan Anadolu ve Ahenk gazetelerinin ölümü dolayısıyla Necati için çıkardıkları yazılar önemlidir. Bu yazılarda onunla ilgili bir çok anıya yer verilmiştir.

⁶ "İhtiyat Zabitanı Teavün Cemiyeti Nizamname-i Esasisidir", *Köylü*, 16 Kânunusani 1335.

deksubaylara iş bulmak, onları ekonomik yönden örgütlemek için yazıhanesini bir merkez olarak kullanmıştır. Bu derneğe bağlı yedeksbaylar 14 Mayıs 1919 akşamı yapılan ünlü Maşatlık toplantısında büyük bir rol oynadıkları gibi⁷, Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliye'nin örgütlenmesinde de⁸ çekirdek bir kadro ödevi gördüler.

Mustafa Necati'nin, İzmir'de kurulmasına öncülük ettiği ve hukuk danışmanlığını üstlendiği bir başka dernek te *İzmir Demiryolları İslam Memurini Teavün Cemiyeti*'dir. Şöyle ki mütakereden sonra İzmir-Kasaba, İzmir-Aydın demiryollarında ve körfez vapurlarında çalışan yüzlerce Türk işçi ve memurunun işlerine son verilmişti⁹. Bunların kendi aralarında bir birlik oluşturup haklarını aramalarında Necati, varını yoğunu ortaya koyarak çalıştı. İslam Memurini Teavün Cemiyeti'nin 19 Mart 1919 tarihli *Köylü* gazetesinde yayınlanan ve Necati'nin kaleminden çıktığına şüphe bulunmayan "bir muhtıra"sı, İtilaf devletlerinin müdahalelerine karşı yürekli bir çıkışın ilk örneklerindedir. Bu muhtırada devletin, savaşın patlak vermesinden ötürü demiryollarına el koymak zorunda kaldığı belirtiliyor, burada çalışan Türk işçi ve memurlarının dört yıl boyunca diğer unsurlara zarar vermeksizin olağanüstü bir çabayla görevlerini yerine getirdikleri dile getiriliyordu. Bu bakımdan bu işçi ve memurların, demiryollarına el koyan İtilaf devletleri tarafından ödüllendirilmeleri gerektiği halde işlerine son verilmiş olmalarını açıkça kınıyordu: "Bu sebeple her türlü uhut hilafına olarak memleketin yerli ahalisini teşkil eyleyen Türk gençlerinin işten çıkarılmasına", ve

⁷ Kâzım Özalp, *Millî Mücadele*, Ankara, 1985, I, 7.

⁸ Bu konuda bk. İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Ankara, 1989.

⁹ Balkan Savaşı sırasında bütün demiryolları yabancı şirketlerin elindeydi. Savaş boyunca trenler düzenli olarak işlememiş, sık sık görülen kazalara da(?) bir anlam vermek pek kolay olmamıştı (krş. Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, II/2, Ankara, 1983, 13). 19 Ekim 1912 tarihinde Ayasuluk(Selçuk)'ta meydana gelen tren kazasında, katar bir demir külçesi haline gelmiş ve yüzlerce askerimiz şehit olmuş, bir o kadarı da yaralanmıştı. Olay, elbette bir sabotajdı. Ama resmi açıklamalar olayın bir kaza sonucu olduğunda dindiler. Gazeteler de daha ileriye gidemedi (Krş. Z.Arkan, "Balkan Savaşı ve Kamuoyu", *Dördüncü Askerî Tarih Semineri*, Ankara, 1989, 178). Bu kazadan yaralı olarak kurtulan Refik Şevket(İnce), ötenlerin ailelerinden, sağ kalanların da kendilerinden aldığı vekâletnamelerle açtığı mahkemede bu davanın yılmaz ve yürekli bir takipçisi olduğunu kanıtlamıştır. Bu gibi olaylardan ders alan devlet, Birinci Dünya Savaşı sırasında demiryollarına el koymuş, gerekli uzman yetiştirmek üzere de İzmir'de bir şimendifer mektebi açtırmıştı. Okulun masraflarını Müdafı-yı Milliye üzerine almıştı. Bayar, bu okulun açılmasına bir çok çevrelerin karşı olduğunu belirtir (Celal Bayar, *Ben de Yazdım*, İstanbul, 1967, V, 1556-1558).

onların kazanılmış haklarının çiğnenmesine karşı çıkılıyordu¹⁰. Bu belge, emperyalist güçlere karşı direnişin somut bir ifadesidir.

Necati bir yandan birçok derneğin böylece kuruluşuna öncülük ederken, İzmir’de diğer derneklerin kuruluşunu da yürekten alkışlıyor ve destekliyordu. Aşağıda görüleceği gibi “*Himaye-i Etfal Cemiyeti*”nin kuruluşu dolayısıyla kaleme aldığı yazı, bunun ilgi çekici bir örneğidir.

Necati’nin üyesi olduğu İzmir Türk Ocağı, gittikçe yaklaşmakta olan işgal tehlikesini önlemek için büyük bir çaba gösteriyor, terhis edilmiş yedeksubaylar, işlerinden kovulmuş demiryolu ve körfez vapuru çalışanları, yurtsever aydınlarla yakın bir iletişim içinde bulunuyordu. Yapılan çalışmalar daha çok bir uyarı niteliğindedeydi. Muhtıralar yazılıyor, toplantılar yapılıyor fakat henüz tehlikeyi göğüsleyecek silahlı bir örgütlenmeden söz edilemiyordu. Necati’nin çok yakın arkadaşı Anadolu gazetesi sahip ve başyazarı Haydar Rüştü’nün yazdığına göre, işgalden on beş yirmi gün önce Türk Ocağı’nın yaptığı bir toplantıda Mustafa Necati, ilk kez silahlı bir direnişten (*mukavemet-i müselleha*) söz etmişti. Ancak bu öneri, ocak üyelerini ürkütmüş ve hatta onları ikiye ayırmış, Necati de yönetim kurulu üyeliğinden çekilmişti¹¹.

Necati, tehlike ve umutsuzlukla dolu olan o nazik günlerde bile İzmir’in kültürel kimliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktan geri kalmıyordu. Tamamen edebi ve bilimsel nitelikte olan, İzmir’in genç şair ve yazarlarını bir araya toplayan *Yeni İzmir* dergisini bu bağlamda değerlendirebiliriz. Derginin ilk sayısını, o günlerde henüz hıyanet yoluna sapmamış olan Köylü gazetesi şöyle tanıyordu:

“Yeni İzmir: adıyla çıkan ilmî ve edebî risalenin birinci sayısı dün pek güzel yazılar, yüksek duygularla dolu olduğu halde çıkmıştır.

Yazan ve çıkarılanları kutlular ve bütün okuyucularımıza içden ve gönülden öğütleriz”¹².

¹⁰ Muhtıranın metni, uzun bir açıklamayla birlikte İstanbul’da çıkan *Memleket*(15 Mart 1335) gazetesinde de yayınlanmıştır. Bu gazete işten çıkarılan memur ve işçilerin sayısını 3000 olarak vermektedir. Muhtıranın açıklaması için bk. Z. Arıkan, “İzmir-Kasaba-Aydın Demiryolları Çalışanlarının Bir Muhtırası”, *Tarih ve Toplum*, 49(1988), 52-56.

¹¹ Haydar Rüştü Öktem, *Mütareke ve İşgal Anıları* (Yay. Z. Arıkan), Ankara, 1991, 63.

¹² *Köylü*, 12 Nisan 1335. Yeni İzmir’in son sayısı işgalden altı gün önce (9 Mayıs 1335) çıkmıştı. Derginin bu üçüncü ve son sayısının bir nüshası İstanbul Hakkı Tark Us Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. İlk iki sayıyı ne yazık ki bulamadık.

İşgalden bir gün önce Anadolu matbaasında basılıp dağıtılan¹³ ünlü bildiriye de Mustafa Necati ve arkadaşları kaleme aldı¹⁴. 14 Mayıs akşamı Maşatlık'taki toplantıyı Mustafa Necati, Haydar Rüştü ile birlikte yüksekçe bir kaya parçası üzerinden izledi. Ertesi gün Değirmendağı'ndaki evlerinden işgale tanık oldu. İşgalciler ve yerli işbirlikçiler onun yazıhanesinin zemin tahtalarına varıncaya kadar söktüler¹⁵. Kendisini bulamadılar. Oysa Necati, babasının evinde Haydar Rüştü ile birlikte saklanıyordu. Evinin çevresi düşman askerleriyle çevrilmiş fakat bereket versin aranmamıştı. İşgalin ancak beşinci günü Necati İzmir'den kaçabildi. İstanbul, Balıkesir, Soma-Bergama-Akhisar cephelerinden Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kadar uzanan çizgide kalemiyle, silahıyla Millî Mücadele'ye önemli bir katkıda bulundu. Meclise Saruhan milletvekili olarak giren Necati; Kastamonu İstiklâl Mahkemesi Başkanlığı, İmar-İşkân, Adliye ve Millî Eğitim Bakanlığı gibi görevlerde bulundu. Kendisini ölümsüz kılan başarılarla dolu bir devlet adamı olarak tarihimizde seçkin yerini aldı. En son görevi olan Millî Eğitim Bakanlığı, ulusal eğitimimizde köklü adımların atıldığı yıllar olmuştur. Öğretmenliğin onurlu bir meslek haline gelmesinde büyük bir rol oynayan Necati, halkımızı bilgisizlikten kurtaracak olan yeni harflerin kabul edilmesinde, Millet Mektepleri'nin açılmasında yoğun bir çaba gösterdi. Ancak ne yazık ki bu büyük kültürel atılımın sonuçlarını görmeden 1 Ocak 1929 tarihinde apandisit patlamasından öldü. Bütün bu başarıların 34 yıllık bir zaman kesitine sığdırılmış olması anlamlı olduğu kadar şaşırtıcıdır da...

Bu kısa girişten sonra mütarekede onun İzmir'de çıkan yazılarına dönelim. Her biri birer belge değerinde olan bu yazıların ne yazık ki hepsini bulmak, derlemek olanağını bulamadık. Yazılar *Ahenk*¹⁶ gazetesinde

¹³ Bu bildirinin metni için bk. Bilge Umar, *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*, Ankara, 1974, 102-103; Türkmen Parlak, *Yunan Ege'ye Geldi*, İzmir, 1982, I, 331-332.

¹⁴ Bildiri Mustafa Necati, Morahızade Halit ve Ragıp Nurettin tarafından kaleme alınmıştır. Krş. Nurdoğan Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, İstanbul, 1970, 232; Ayrıca bk. Nail Morali, *Mütareke'de İzmir Olayları*, Ankara, 1973, 57; G. Jaeschke, *Kurtuluş Savaşı ile İlgili Belgeleri* (Çev. Cemal Köprülü), Ankara, 1986, 79.

¹⁵ Necati'nin işgal günü Yunanlılar tarafından yakalanıp parça parça edildiği, yazıhanesinin ateşe verildiği, babasının hapse atıldığı söylentileri İstanbul'a kadar yayılmıştı. Ancak Necati öldürülmemiş, daha doğrusu kendisini köşe bucak arayan Yunanlılar onu bulamayınca yazıhanesinin altını üstüne getirip zemin tahtalarını dahi sökmüşlerdi (Halide Nusret Zorlutuna, *Bir Devrin Romanı*, Ankara, 1978, 126-127).

¹⁶ İzmir'in kültür tarihinde önemli bir yer tutan bu gazete için bk. Ziya Somar, *Bir Şehrin ve Bir Adamın Tarihi. Tevfik Nevezat. İzmir'in İlk Fikir Kurbanı*, İzmir, 1948, 50-73. Ayrıca bk. Z. Arıkan, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını*, Ankara, 1989, tür. yer.

birer başmakale niteliğinde çıkmıştır. Savaş, ekonomik sıkıntı ve kâğıt yokluğu gibi nedenlerle boyutları oldukça küçülmüş olan gazetenin kimi zaman bütün bir ilk sayfasının Necati'nin yazısına ayrıldığı görülmektedir. Ahenk'in o günlere ait sayılarının tam bir koleksiyonu bulunmadığından¹⁷ Necati'nin mütarekede yazdığı bütün yazıları bir araya getirmekten yoksun bulunuyoruz. Eğer gazetenin şimdi elimizde bulunmayan sayıları günün birinde bir rastlantı sonucu ortaya çıkarsa o zaman Necati'nin mütarekedeki bütün yazıları gün ışığına çıkacaktır. Ancak şimdilik bu mutlu rastlantıyı beklemeden eldeki yazıları bir an önce toplamanın doğru olduğu inancındayız. Çünkü İzmir Millî Kütüphane'sinde bulunan ve iyice yıpranmış olan söz konusu gazetenin pek uzun ömürlü olamayacağı ve zamanla şimdi el altında bulunan sayılarından da yararlanmanın olanaksızlaşacağı anlaşılmaktadır. Günün birinde Necati'nin mütarekedeki yazılarından büsbütün yoksun kalmamak için bunları bir araya getirip yeniden yayınlamanın ulusal olduğu kadar vicdani bir görev olduğu kanısındayız.

Necati'nin mütarekede Ahenk gazetesinde yazdığı yazılarının çokluğu eldeki sayılardan da ortaya çıkmaktadır. Çünkü çoğu kez belirli konulara ayrılmış yazıların bir dizi oluşturduğu bunlara birer sayı verilmesinden anlaşılmaktadır¹⁸. Böylece belirli bir konuya ayrılmış yazıların birkaç sayı devam ettiği görülüyor. Eldeki sınırlı sayılar bile Necati'nin bu yazılarında nasıl bir tutarlı ve bilinçli bir davranış sergilediğini ortaya koymaktadır.

Mustafa Necati'nin Ahenk gazetesinde yayınlanmış elimizde bulunan ilk yazısı 29 Teşrinievvel 1334 (1918) tarihini taşımaktadır. "*Şehîtzadelerimiz 1*" başlığını taşıyan bu yazı mütarekenin imzalanmasından bir gün önce çıkmıştır. Artık mütarekenin imzalanması gündemde olduğuna göre Necati, savaşın tarihe karışacağına değinmektedir. Fakat yarının büyükleri olan "bugünün küçüklerini düşünmek" zorunda olduğumuzu da vurgulamaktadır. Küçük yetimleri, kimsesiz yavruları yaşatmak ve yetiştirmek gibi ağır bir görevi yerine getirmenin herkesin üzerine düşen bir sorumluluk olduğuna dikkati çekmektedir. Necati, her türlü çalışmanın, kin gütmenin, öğ alma duygularının bir yana itilerek geleceğe dönük bir yol izlemenin zorunlu olduğu üzerinde durmaktadır. Geleceğe uzanan bu yol, bugünün küçüklerini yetiştirmekten geçmektedir:

¹⁷ Ahenk'in mütareke günlerini kapsayan sayıları iki ayrı cilt halinde İzmir Millî Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu iki ciltteki sayıların çoğu mükerrerdir. Kimi zaman da biri diğerini tamamlamaktadır. Ama yine de bir bütünlük oluşturmamaktadır.

¹⁸ Bu yazılardan kısaca *Kastamonu'da düzenlenen Mustafa Necati Sempozyumu'nda* söz etmişim: "Mütarekede Mustafa Necati'nin İzmir'deki Çalışmaları", göst. yer. 27-35.

"Artık hurs ve intikam ile yanan yüreklerimize biraz insaf biraz insanlık hissi uyanacak zamandayız. Yabancı nazarlar, yabancı kuvvetler ortasında mevcudiyetimizi kurtaracak yegâne kuvvet... biricik vasıta hakiki yollardan yürümek, yarını iyi hazırlamak için bugünün küçüklerini yetiştirmektir..."

"Millî Vazifeler 3" başlıklı yazısı, savaşın bıraktığı acıların canlı ve çarpıcı bir tablosunu çizmektedir. O günlerde acaba hangi şairimiz, hangi büyük yazarımız çıkıp ta savaşın açtığı derin yara ve bıraktığı acıları böyle bir canlılıkla dile getirebilmiştir ?

"Harp birçok fecialar, sefaletler bırakarak tarihe intikal ettiği şu günlerde ölüm ve felaket susarken, ümid-i saadet dilenen çehrelerde yine elemın siyah izlerini yaşıyor. Her masumun yaralanan kalbinden kan yine bütün kuvvetiyle akıyor, her zavallının zehirlenen mevcudiyetinden her gün yine birisi kopuyor. Ne garip cilve-i tali, ne kanlı mukadderat-ı tarihiyemiz var".

"Bu yaş, kan, figan ne vakit dınecek. Harbin sustuğu şu günlerde ağlayan annelerin feryadı susmaz; öksüz evlatların göz yaşları dinmez, bağı yanıkların enin-i tazallümü işitilmez, bütün kuvvetiyle yine kahır ve elem, açlık ve sefalet hatı ifna ederse bilmem harp bitmiş addolunacak mı ?"¹⁹

Evet Necati'ye göre harp bitmemişti. Niçin ? Çünkü memleketin semalarında karabulutlar yükseliyor, "Şu güzel İzmirimiz... şu latif limanımız, dağları, taşları, toprakları, suları ile asırlardan beri seviştığımız şu mübarek ülkeyimiz..." için "hain emeller" besleniyordu. Ama Necati umutsuz değildi. "Bu memleket bizim, toprak ve deniz bizim" diye yürekten seslenen Necati, bu topraklar üzerindeki tarihsel ve hukuksal haklarımızın "sabit" olduğunu vurguluyordu. Ancak ne var ki o günlerde içimize işleyen "ihmal ve kayıtsızlıktan" acı acı yakınıyor, herkesin bir araya toplanıp çare aramasının gerektiğini belirtiyordu. Evet, yabancı ihtiras ve çıkarların ulusal varlığımıza leke sürmeye kadar uzandığı bir sırada bu "memleketin müdafaasını kim" yapacaktı? O halde herkes üzerine düşeni yapmalı, göreve koşmalı, ulusal sorunlarda uzlaşmalı, kin, nefret, ayrılık ölmeliydi.

Necati'nin doğrudan doğruya gençlere seslenen "Bir Hitap" başlıklı makalesi²⁰ gerçekten üzerinde durulması gereken çok önemli bir yazıdır. Geleceğin parlak ve başarılı Millî Eğitim Bakanı'nın daha o günlerde gençliğe verdiği önemin ve ona duyduğu güvenin bir belgesi, bir kanıtıdır. Bu

¹⁹ Ahenk, 29 Teşrinisani 1334.

²⁰ Ahenk, 4 Kânunuevvel 1334.

yaziya göre, “Beşeriyet karşısında bugünkü mevcudiyetini” korumaya çaba göstermeyenlerin herhalde yeryüzünde bir “mevkî” olamazdı. Necati, gençlerimizi koşturmuş, uğraştırmış, yenileşmeye ve çalışmaya çağırıyor; her Türkün, her gencin “mütevekkilâne” yaşaması halinde başımıza gelecek felaketler karşısında bir uyarıda bulunuyordu: “Korkarım ki gözlerimiz önünde açılan mavi ve beyaz bandıralar hilalin ateşin rengini solduracak”. Bu bakımdan hayatı, toprağı, vatanı üzerinde pazarlık yapılan bir ulusun görevi, uğraşmak ve çalışmaktır. İstanbul, kadınlarıyla, gençleriyle çalışır, kurtuluşu yönelik dernekler kurar, varlığımızı sürdürmeye, ulusal haklarımızı kanıtlamaya çalışırken, “Biz İzmir’de, Anadolu’nun biricik diyarında, Türkün güzel yuvasında dedikodular, eğlence ve saadetler içinde mi yaşayacağız ? “Elbette hayır. Azim ve inancımızdan doğacak ortak bir çaba bize yarının parlak ve mutlu günlerini hazırlayacaktır. O halde: “Ümitli ve azimli olalım.”

Necati’nin bulabildiğimiz yazılarından biri de Müdafaa-ı Milliye Cemiyeti’nin ne gibi görevler üstlenmesi konusuyla ilgilidir. Yazı (1) sayısını taşıdığına göre herhalde arkası da olmalıdır. Necati bu yazısında, Müdafaa-ı Milliye’nin tüzüğündeki ilkelerden yola çıkarak bu derneğe çok önemli görevler düşüğüne dikkati çekmektedir. Şimdiye kadar, ülkeye pek çok hizmetlerde bulunmuş olan bu derneğe²¹ bugünkü acı durum karşısında da büyük sorumluluklar düşmektedir. Her şeyden önce Müdafaa-ı Milliye’nin “Hakiki ve ciddi bir program dahilinde memleketin hukuk ve selametini temin etmesi lazımdır”. Bunun için de en başta gelen ödev, ülkenin hak ve egemenliğine karşı yönelik saldırılara mantıksal ve yasal bir çerçevede, tarihten alacağı güçle karşılık vermek olmalıdır. Başka bir deyimle ülkemiz için ihtirasların arttığı, çıkasıca nazarların yurdumuza çevrildiği tarihsel bir anda Millî Müdafaaı üzerine alanların görevi: “Türkün kabiliyet-i hayatiye ve medeniyesini ispat ve an’anat-ı milliyesi ile şeref ve vakar-ı tarihiyesiyle beşeriyetin bir mevki-i büleğinde yaşamış tarihî simalara malik ilim ve fen sahasında uğraşmış bilgili şahsiyetlere sahip bir milletin ölmeyeceğini, öldürülemeyeceğini anlatmak olmalıdır”. Bunun için, bu kutsal görev için aydınlatma kurulları oluşturulmalı, ülkenin aydınları bir araya toplanmalı ve basın da bunda rol oynamalıdır. Tarihsel haklarımızın mantıksal kanıtlarla ortaya konması için yayınlar yapılması, konferanslar verilmesi, Türkçe ve yabancı dillerde

²¹ Bu konuda bk., Abdülkadir Özcan, “Balkan ve I. Dünya Savaşlarında Hizmeti geçen Bir Hayır Kurumu. Müdafaa-i Milliye Cem’iyeti”, *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan*, İstanbul, 1981, 269-296.

çıkan gazetelere yazılar yazılması da bu görevin birer parçasıdır. Müdafaa-ı Milliye öylece ulusun tarihsel hukukunu dışarıya karşı korurken içeride de ülkenin refah ve mutluluğunu sağlamak için bir takım girişimlerde bulunmalıdır. Necati, Müdafaa-ı Milliye'nin ülke içinde yapması gereken işleri altı başlık altında toplamaktadır. Bunlar: Savaşın açtığı derin yaraların sarılması, gazilerin sosyal ve ekonomik sorunlarına çözüm bulunması, şehit ailelerine gereken yardımın yapılması, hastalıklara karşı savaş açılması, gençliğin eğitilmesi ve nüfusun arttırılmasını sağlayacak önlemlerin alınması noktalarında toplanmaktadır. Öneriler arasında Kordon'da kitaplıklar açılması, gençlerin sağlıklarının korunması ve okula devamlarının sağlanması gibi esaslar da yer almaktadır.

Necati'nin bütün bu sayılan işleri devletten değil de bir dernekten istemesi ve beklemesi şaşırtıcı olabildiği kadar üzerinde durulması gereken bir konudur. Ancak ne var ki Necati, Mondros mütarekesiyle ülkeyi işgale açık bir duruma getirmiş yönetimden fazla bir şey beklememektedir. O kurtuluşu; gençliğin, aydınların, zenginlerin, fakirin kısacası bütün ulusun bir araya gelmesinde arıyor ve tabandan oluşacak bir örgütlenmede arıyordu. İşgal tehlikesi böyle önleneyeceği gibi ülkenin kalkınması da bu yolla sağlanabilirdi. Unutmamak gerekir ki yukarıda belirttiğimiz yazının gazetedeki çıktığı tarihlerde Müdafaa-ı Milliye ayakta duran tek sağlam kuruluş olarak görünüyordu. Diğer ulusal örgütler henüz kuruluş aşamasında idiler.

Yukarıda sözünü ettiğimiz gibi Necati'nin üzerinde durduğu temel sorunlardan biri de terhis edilmiş yedeksubayların durumlarının iyileştirilmesi idi. Necati, terhis edilen yedeksubayları altı grupta toplamaktadır. Bunlar: 1) Yüksek okul mezunları, 2) Orta dereceli okul mezunları, 3) Bütün yüksek ve orta dereceli okul öğrencileri, 4) Medrese mezun ve öğrencileri, 5) Devlet memurları, 6) Avukat, doktor, tüccar, sanatçı ve öğretmenler idi.

Necati, bütün bu gruplar içinde yer alan yedeksubaylar arasında ekonomik ve düşünsel yönden önemli ayrılıkların bulunacağına dikkati çekmektedir. Fakat en başta bunların yaşamaya hakları olduğunu savunmaktadır. Fakat bu yedeksubaylar, "Koltuk değneğine ihtiyaç" duymadan yaşamalı, kendi yetenek ve güçlerine, becerilerine dayanarak yaşamalıdır. Necati terhis edilmiş yedeksubaylar için yapılması gereken daha doğrusu yapılabilecek belli başlı işleri şu üç noktada toplamaktadır:

1) Bunların asıl mesleklerine dönüşü sağlanmalı, yarım kalan öğrenimleri tamamlanmalıdır. Gerekirse bunu destekleyecek bir dernek kurulmalıdır.

2) Yedeksubaylara iş bulabilecek kurumlar oluşturulmalıdır. Böyle bir yapılanma birçok gencin işe yerleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

3) Yedeksubaylar arasındaki doktor, avukat, tüccar gibilerin mesleklerine dönüşü sağlanmalı ve bunlara iş yeri açmaları için yardımda bulunmalı, kredi sağlama yoluna gidilmelidir.

Sözün kısası işsizliğin yol açacağı ahlaki ve sosyal bunalımlar önlenmelidir. Başka bir deyimle ülkenin ahlakının yükselmesi, iyi yaşama koşullarının oluşması, geleceğin servet ve refahı hiçbir gencimizin işsiz kalmamasına bağlı bulunmaktadır²².

Necati'nin bütün yazılarının ortak bir noktası vardır. O da örgütlenme sorunudur. Necati bunun gerekliliğini hemen hemen her yazısında vurguladığı gibi konuyu özel bir başlık altında da ele almıştır: *"Teşkilatsızlık"*²³. Necati bu yazısında, her türlü güçlük ve tehlike karşısında ellerimizi bağlayarak seyirci kalmamızdan yakınmaktadır. Oysa ulusların çöküş ve yenilgi zamanlarında onların en büyük kurtarıcısı ulusal bir örgütlenmeye bağlı bulunmaktadır. Necati bu konuda uzak ve yakın tarihimizden birçok örnek vererek içinde bulunduğumuz acı durumun bir ölçüde *"millî bir teşkilata malik"* olamayışımızdan kaynaklandığını vurgulamaktadır: *"Bizim mahalle teşkilatımız, bizim mesleki teşkilatımız, bizim gençlik teşkilatımız yok... Hakiki fikirler ile birleşmiş memleketin iktisat ve terbiyesi ile alakadar müesseselerimiz yok... Bizim âlicenap himmeti bol bir eşraf teşkilatımız yok..."*

²² Necati'nin terhis edilmiş yedeksubaylar üzerinde bu denli önemle durması bir rastlantı değildir. Çünkü terhis edilmiş yedeksubayların İzmir'deki durumu toplumsal ve ahlaki sorunlar yaratacak boyutlara ulaşmış bulunuyordu. O günleri yaşayan Suat Samim'in yazdığına göre (*Memleket Gazetesi*, 28 Teşrinievvel 1927), terhis olunup işsiz ve parasız kalan yedeksubaylar arasında huzursuzluk başgöstermişti. Onların içinde buldukları durumdan kimileri yararlanmaya çalışıyordu. Böylece yedeksubayların bazı siyasal ihtiraslara alet edilmeleri tehlikesi dahi belirmişti. Yedeksubaylar arasında "çok çirkin bir vadiye" sapanlar da olmuştu. Para ve iş için her şeyi göze almaya hazır olan bu gençlerden bazıları Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na bazıları Türk Ocağı'na, bazıları da İttihatçılara yanasmaya çalışıyordu. Hatta Türk Ocağı yönetim kurulunu ele geçirmek için çalışanlara rastlanıyordu. İşte bütün bu olumsuzluklar göz önüne alınırsa Necati'nin, terhis edilmiş yedeksubayları belirli örgüt çatısı altında toplamaya çalışmasının önemi kendiliğinden anlaşılır.

²³ *Ahenk*, 19 Kânunusani 1335.

İşte bu "teşkilatsızlık" ve birbirimizi anlamamamız bizi mahvetmekte, öldürmektedir. Birleşmemek, sosyal yaşamdan uzak kalmak bizi örgütsüz ve güçsüz kılmaktadır. Batı toplumlarının, ileri ülkelerin ulaştığı düzeyde, örgütlenmenin ne kadar önemli bir rol oynadığı göz önüne alınırsa Necati'nin haklılığı, ileri görüşlülüğü kendiliğinden ortaya çıkar.

Öte yandan Necati aynı kayıtsızlığımızı, İzmir'deki belediye seçimleri dolayısıyla sergilememizden yakınmaktadır. Necati'nin bu konuya ilişkin olarak kaleme aldığı yazılardan ikisi elimizde bulunmaktadır: "*İntihabat Karşısında Vazifelerimiz(1)*"²⁴; "*Belediye İntihabatı Karşısında Vazifelerimiz (3)*"²⁵. Necati, ilk yazısında, kişisel çabaların, ortak ve genel etkinliklere dönüşmesi halinde ortak istek ve dileklerin gerçekleşeceği üzerinde durmaktadır. Ulusal konularda, duygu ve düşüncelerin birleşmesinin şart olduğunu dile getirmektedir. Buna karşın seçim karşısındaki kayıtsızlığımızı, uygar bir yaşama alışkın olamadığımızla açıklamaktadır. Oysa karşımızda bizimle birlikte seçime katılacak unsurlar, yani İzmir'in Rum ve diğer Türk olmayan unsurları, sayısal üstünlüklerini kanıtlamak için bütün güçleriyle çalışmaktadırlar. Hatta bunların seçim sonuçlarını, uluslararası ilişkilerde bir belge olarak kullanacaklarına dikkati çekmektedir. Necati ayrıca yerel bir yönetimin erdemlerinden de söz etmekte, belediye ve muhtar seçimlerinin bir ülkenin mutluluk, refah, yükselme ve ilerlemesinin tek umudu, tek dayanağı olduğuna da dikkati çekmektedir. Necati, her ne olursa olsun bütün çekişmeleri, parti kavgalarını bir yana bırakarak İzmir Türklüğünün belediye seçimlerinde kendini göstermesi, kanıtlanması gerektiğini kanısındadır. Bunun için de herkesi göreve çağırılmaktadır. Elbette Necati'nin bu konudaki duyarlılığı nedensiz değildir. Şöyle ki:

İzmir Belediyesinin altı üyesi için seçim yapılacaktı. Rumlar ve diğer gayrimüslim azınlıklar bu seçimlere büyük önem veriyorlardı. Gerçi Rumların sayısı Türklerden fazla değildi. Ancak diğer azınlıklarla ortak bir listeyle seçime girdikleri takdirde sonucu lehlerine çevirmeleri olasılığı vardı. Böylece ellerine büyük bir fırsat geçecek ve İzmir'de Türklerin azınlıkta olduğu tezini işleyeceklerdi. Asıl tehlikeli durum, Türklerin seçime Hürriyet ve İtilaf Fırkasıyla Teceddüt Fırkası'nın çıkaracağı iki ayrı listeyle seçime girmeleriydi. Öteki küçük partilerin de ayrı ayrı listelerle seçime girme olasılığı vardı²⁶. O sırada İzmir'de bulunan, İttihat ve Terakki Fırkası'nın

²⁴ *Ahenk*, 21 Kânunusani 1335.

²⁵ *Ahenk*, 26 Kânunusani 1335.

²⁶ Nurdoğan Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, 49.

eski kâtib-i mesulü Mahmut Celal (Bayar), bu seçimin önemini şöyle belirtmektedir²⁷:

“İzmir belediyesine altı üye seçilecekti. Bu seçimin her zamankinden fazla önemi vardı. Şehirde Türk ve Rumlardan hangisinin daha fazla olduğu resmen meydana çıkmış olacaktı. Siyasi bakımdan seçimi Wilson prensipleriyle ilgili buluyorduk. İşi tabii cereyanına bırakırsak Rumların galebesi ihtimali vardı. Çünkü İzmir şehrindeki Türk ve Rum nüfusu sayı bakımından birbirine yakındı.”

Bu sayı bakımından birbirine yakınlık, şehirde oldukça kalabalık bir Yunan vatandaşının bulunmasına bağlıydı. Sonunda Mahmut Celal Beyin ve diğer Türk aydınlarının çabalarıyla belediye seçimlerini Türkler kazandı. Rumlar, Türklerin bu seçime verdiği önemi sezince az çok sonucu da tahmin ettiklerinden katılmaktan vazgeçtiler. Üstelik, *“Rumluğun seçim yoluyla hakkını aramaktan müstağni olduğunu söylediler”*²⁸. Aynı şekilde Rumların ve diğer azınlıkların 1919 genel seçimlerini de boykot ettiklerini görüyoruz²⁹.

Necati, yukarıda belirttiğimiz gibi, birçok derneğin kuruluşuna öncülük ederken diğer yandan da İzmir’de kurulan başka derneklerin doğuşunu destekliyor ve yürekten alkışlıyordu. Nitekim İzmir’deki doktorlarımızın mesleki bir dernek kurmaları karşısında Necati duygularını, *“Himaye-i Etfal Cemiyeti Münasebetiyle”*³⁰ kaleme aldığı bir yazıda şöyle açıklıyordu: *“Bu meslekî cemiyet öyle görülüyor ki memleketimizi yıkan hastalıklarla mübarezeyle başlayacak her harbin en şedit günlerinde ateş ve ölüm içinde vazifelerini yapan genç doktorlarımız büyük bir aşkla memlekin geri kalan evlatlarının hayatını kurtarmak için gayret ve himmet gösterecekler bu suretle memlekette bir faaliyet uyanarak millî mevcudiyetimiz kuvvetlenecektir.”* İzmir’in iyiliksever kadınlarının kurduğu Himaye-i Etfal Cemiyeti’ni de Necati sevinçle selamlıyordu. Böyle bir derneğin kurulması, memleketimizde gerçek kalpleri vatan aşkıyla çarpan *“hassas ve nezih bir kadınlık âlemi”*nin bulunduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Necati’nin mütareke sırasında yazdığı yazılar, onun yüksek sezgisinin, ileri görüşlülüğünün ve büyük vatansızlığının birer kanıtıdır. O bu yazıları ve bu yazılarında savunduğu düşünceler-

²⁷ Celal Bayar, *Ben de Yazdım*, V, 1618.

²⁸ Celal Bayar, *age. göst. yer.*

²⁹ Sina Akşin, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*, İstanbul, 1976, 328. Ayrıca bk. Tarık Zafer Tunaya, *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*, Ankara, 1981, 182-207.

³⁰ *Ahenk*, 12 Şubat 1335.

riyle Millî Mücadele'yi oluşturacak yapıya sağlam bir temel taşı koymuş oluyordu. Bu yazıların henüz yirmi dört yaşında bulunan bir genç tarafından yazıldığını da unutmamak gerekir.

Şimdi Necati'nin bu yazılarını gözden geçirelim:

Bir Hasbihal-i İçtimaî ve vatanî

ŞEHİTZADELERİMİZ

— I —

—Unutulan Vazifelerimizden—

Harp, birçok felaketin felaketler ve kahırlar bırakarak yarına karışacağı şu günlerde azim ve umut ile yarını hazırlamak, yarının büyükleri olan bugünün küçüklerini düşünmek mecburiyet-i kat'iyesi karşısında bulunuyoruz. Kışın soğuğu kimsesizlik, öksüzlük ile çırpınan kalplere zehir dökmeden, boynu bükük, bağı yanık babalar, hudutlardan evlerine dönerken donan, sürünen yavrularını görmeden bize bir vazife düşüyor. İmanın, dinin, milliyetin ahlak ve faziletin vicdanın emrettiği bir vazife... Küçük yetimleri, kimsesiz yavrucakları yaşatmak yetiştirmek...

Evte; sıcak evimizin içinde çıtırdayan sobamızın, mangalımızın başında pür teşne ve şetaret yaşarken, teşne ve saadetlerini bu vatanın siyah topraklarına gömen babaların felaketli yavrucaklarını ve onların ağlayan annelerini düşünmek bu memleketin her kalpli evladı için bir vazife bir borç olduğu şu zamanda yine o zavallıları o bedbaht küçük babasızları ölmek için el açarken görüp yardım etmemek zannedersen bir cinayet-i vataniye bir hıyanet-i milliyedir.

O el açan yetim; bizim saadetimiz refahımız için hudutlarda düşman ateşiyle kalbi yanan bir babanın yâdigârı,

Onun açıklıktan solan ölgün düşkün annesi! O babanın namus-ı millette tevdi ettiği bir emanet-i kıymettarı: Ve bütün o yetimler, o kimsesiz anneler,... Bu milletin tarih-i hayatını kanlarıyla yazan büyüklerin asalet-i ruh ve necabet-i vicdaniyelerinin mümessilleri...

Ey asil vatan genci! Ey bu milletin elinden tutan rehberi idare memurları! Ey geride kalan vatanın hami-i muazzamı ordunun amirleri! Vay milletin alınından akan terle kazanılan servetin sahibi görgüsüz zengin...

Şu levha-i sefalet ve matem karşısında geliniz biraz düşünelim.

Fırka teşkili kaygısıyla tutuşan dimağlarımızın harareti bu asil düşünmeleri, yakmadan, hırs-ı ateşi; mevcudiyetimizle tutuşmadan gözlerimizi kin ve intikam bürümeden şu büyük işi bu en millî ve en vatanî vazifeyi düşünmek lazım, zehirli çiçekler güzel vatanımızın rengin tomurcuklarını soldurmaktan geliniz ey vatanın sağ kalan evlatları!

Şu küçük tomurcukları zehirli çiçeklerden kurtaralım, ateş ve ölüm yaratan tabiatın kudreti mevcudiyeti karşısında refik-i mevcudiyetleriyle yaşayan bu ölüm namzetlerine can, kan ve hayat verelim. Hepimiz biliriz ki yarın küçüklerle yaşayacak ve yine hem biliriz ki: Yarını kazanacak bugünün küçük ruhlarına hâkim olan milletlerdir.

Bilmem hatırlıyor musunuz? Memleketimizde (bir Darüleytam) var. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin himaye ve idaresinde yaşıyor. Bazan küçük trampetleriyle memleketin siyah kalpli zenginleri önünden vatan şarkısı çağırarak geçerler. Beş yüz kadar olan bu küçükler sığınacak bir mahal ısınacak mangal okuyacak bir yer bulmuşlardır. Ölmek için toplanmış, hırpalanmamak ezilmemek için cem edilmiş olan bu çocuklar yalnız yaşıyorlar. Büyük bir kuvvetle daha esaslı bir teşkilat-ı idare ve ilmiye ile bunlar bakılmıyor. Çünkü zenginin kesesinden yalnız bu kadar için akıyor. Ve bu kadarı onlara çok görüyor. Şimdi fırkacılığa diye kalkınlar! Geliniz şu küçükler için çalışınız onlara asil bir terbiye hakiki bir hiss-i vatan bir aşk-ı millî telkin ediniz. Geliniz yaygara yapmak için kiralayacağınız ağızlara verilecek paralar birbirimizin kafasına inmek için kalkacak kuvvetlere uzayacak liralara, şu küçük yetimhaneye aksın... Artık bilelim ki: Bunlar olmadan hakiki kuvvetlerimizi yaşatacak yuvalarımız bakılmadan iş olmuyor. Memleketin hududunda kan döken bir bacağına o uğurda feda eden koltuklu, değnekli asker dilenirken, öksüzler, yetimler feryatlarıyla kalplere elemeler, yeisler saçarken, anneler evlatları hayatları için namuslarını ağlayarak inleyerek parçalarken bütün ağızlar, sen ben diye bağırırsa... Zenginler müdebdap arabalarının sokaklara heybet saçan gürültüleri altında bağırarak, feryat eden yetim yavrucakların sada-yı istirhamını atlarının nallarıyla boğar... Bekâretin, safiyetin, namusun ulviyetine uzanan kıyılısı eller, bir kere şu küçük yetimlere uzanmaz, sefahat ve süfliyet için akan servetten bir parçası şu zavallı yetimler yuvasına akmazsa bilmem yarın biz varız diyebilecek miyiz?..

Artık hırs ve intikam ile yanan yüreklerimize biraz insaf biraz insanlık hissi uyanacak zamandayız. Yabancı nazarlar, yabancı kuvvetler ortasında

mevudiyetimizi kurtaracak yegâne kuvvet... Biricik vasıta hakiki yollardan yürümek, yarını iyi hazırlamak için bugünün küçüklerini yetiştirmektir. Adetleri binlere varan bu küçüklerin istirahat ve saadetlerinin feyiz ve sefaletlerinin (?)¹ temini pek basittir. Yalnız iş bilenler (yapıcı) hassaları malik olanları bilelim. Emin olalım ki bugün sürünen binlerce yetimler bu suretle pek çabuk kurtulabilirler. Yalnız çalışmağı ve yapmağı istemek kâfidir.

Geliniz, zenginler siz kudret-i servetinize ve geliniz gençler siz fikir ve taalinize çalışınız.

Ve ey maarif ve yetimlere müşfik ve hami olduğunı işittiğim vali paşa hazretleri.. Siz de bütün bunları toplayarak bu yetim ordusunu kurtarınız... Ve emin olunuz ki: O vakit bütün ölen babaların ruh-ı saf ve pakilerinden en hürmetkâr sada sizin için çıkacak ve bütün sağ kalanlardan size Allah razı olsun diyeceklerdir. Bugünlük bu kadar.

HAMIŞ:

Halka Doğru Cemiyeti tarafından toplanıp elyevm mahall-i sarfı bulunamayan on, on beş bin liradan bir kısmının olsun bu uğurda terk edilmesini cemiyetin kâtib-i mesulu faziletperver Celal Bey'den² rica ederim.

Ahenk, 29 Teşrinievvel 1334, 6911.

MİLLİ VAZİFELER

—3—

Düşüneceklerimizden

Harp birçok facialar, sefaletler bırakarak tarihe intikal ettiği şu günlerde ölüm ve felaket kusarken, ümmid-i saadet dilenen çehrelerde yine elemin siyah izleri yaşıyor. Her masumun yaralanan kalbinden kan yine bütün kuvvetiyle akıyor, her zavallının zehirlenen mevcudiyetinden her gün yine birisi kopuyor. Ne garip cilve-i tali, ne kanlı mukadderat-ı tarihiyemiz var? Harp, o hiç yorulmak ve bıkmaksızın yüzlerce sene bizden bir türlü ayrılamayan o refik-i felaket dest-i hunhar ve âteşini bizden muvakkatan çekerken memleketin bağrındaki kanlı cerihadan yine mütemadiyen kanlar, memleketin saf ve asil evladının gözlerinden âteşin yaşlar akıyor.

¹ Yanlış dizilmiş olsa gerek. Refahlarının olabilir.

² Celal Bayar.

Bu yaş, kan, figan ne vakit dincek? Harbin sustuğu şu günlerde ağlayan annelerin feryadı susmaz, öksüz evlatların gözyaşları dinmez, bağıran yanıkların en-in tazallümü işitilmez, bütün kuvvetiyle yine kahır ve elem, açlık, ve sefalet hayatı ifna ederse bilmem harp bitmiş addolunacak mı?

Her yıkılan hanenin içinde soğuktan bir kardeş, her evladı götürülen ailenin içinde açlıktan bir baba ve ana, her parası tükenen kardeşlerin içinde sefalet ve hastalıktan bir yavru ölür, mahvolursa bilmem yüzümüz gülmüş sayılacak mıyız? Bütün sizlere ey memleketin baki kalan evlatları şunu söylüyorum?

Bizde figan ne vakit duracak?

Sema-yı saadetimizi saran zulmet bulutlarından kalplere yeis ve elem damlarken memleket evlatlarının ümitsiz bir hayat sürmesi, felaket karşısında neş'e ve saadetle yaşaması bizde bu figanın ebedi'üd devam olduğunu anlatıyor. Senelerce üzerinde hâkimiyetimizi temin ettiğimiz, güzel topraklarına binlerce şehit verdiğimiz şu güzel İzmirimiz, senelerce içinde çırpındığımız, sahillerinde hayat ve saadet topladığımız şu latif limanımız dağları, taşları, toprakları, suları ile asırlardan beri seviştığımız şu mübarek ülkemiz, saf ve bakir havasıyla ruhlarımızı yıkayan, feyyaz topraklarıyla gıdalarımızı veren şu büyük ve mukaddes İzmirimiz için hain emeller ile çalışan kuvvetler karşısında bulunuyoruz.

Bu memleket için ölenlerin ruhundan yükselen sada-yı manevi kalb-i medeniyetten bizim için bir ümit bir kuvvet kopardığı şu ân-ı tarihide biz külleriyle bizi yaşatan ecdat ve şühedanın menakıb-ı tarihiyesini onlara yetiştiremiyoruz. Toprağımızın üzerinde her ağızdan yükselen sese yalnız kulak veriyoruz. Bu memleket bizim bu toprak ve deniz bizim iken ve bunun üzerindeki hâkimiyetimizin lâyezal bir hâkimiyet-i tarihiye ve hukukiye olduğu sabit iken, bütün bu varlıklar karşısında ihmal ve lakaydın kurbanı, ihtiras ve süfliyetin zebunu mu olacağız?

Memleket ölür, şehizadeler ölür, kadınlar ölür her şey ölürken siz ey memleket zenginleri hâlâ mı lakayt kalacaksınız? Toplanıp niçin servetinizden binlerce lirayı erbab-ı fakr ve sefalete, binlerce lirayı öksüz yetimlere, kimsesiz annelere, vatanın bağrındaki yaraların iltiyampezir olmasına vermekten korkuyorsunuz?

Sizde toplanacak, ita-yı mürüvvet edecek kuvvet yok mu?

Siz ey gençler, varlık gösterecek bir kabiliyetten mahrum musunuz? İhtiras mikropları niçin beyininizi yiyor. Niçin kalplerinizde hâlâ nifak ve kin var.

Mevcudiyet meselesi, âti meselesi, iktisat meselesi, memleketin ahlak ve öksüzleri meselesi, yaşamak meselesi mevcut iken siz neden hâlâ bir aile çocukları gibi toplanıp çareler aramıyorsunuz! Vazife mühim etrafımızı saran zulmeti boğacak bir ziya lazım, temiz kalplerden doğacak bu nuru görmek bize nasip olmayacak mı?

İhtiras ve menfaat, millî mevcudiyetimize leke sürmeğe kadar bizi ilerletir. Her vakit kin ve ağraz kusulursa bilmem bu memleketin müdafaasını kim yapacak. Gençler zenginleri âlimleri ile büyük bir varlık teşkil ettiğimiz şu memlekette vazifemiz büyük hukukumuz büyük her şeyimiz büyük iken hâlâ mı miskin ve âtil kalacağız?

Geliniz memleketin namus ve hukuk-ı millisi ile oynayanlara karşı diyelim ki biz varız. Bu memleket bizimdir. Bu halk bizimdir. Delail-i tarihiye ve mantıkiye ibraz edelim herkes bilsin ve anlasın ki Türk saltanatı bu memlekette ebedî'üd devamdır.

Geliniz öksüzler yurduna şehitadelerimize o kardaş çocuklarına yardıma koşalım. Her gün ölen birçok kardaş çocukları var. Onları soğuk ve ölüm gelmeden kurtaralım. Geliniz ölüm içinde çırpınan hasta analar var onlara kömür ve ilaç ve ekmek bulalım.

Geliniz! Ahlakımızı ezen hastalıkları aryalım. Malul ruhlar, hasta mevcudiyetler var irşad edelim. Salgın-ı süfliyetin önüne geçelim, frengi, verem, veba ve kolera bizden birçoklarını götürmeden ona çare aryalım.

Geliniz! Bütün bu ve buna mümasil yüzlerce millî meselelere çare bulalım. Millî vazifeleri idrak ve ifa etmeyenleri bu asır yaşatmıyor. Geliniz! Vazifeye koşalım, kin ve nifak ihtiras ve iftirak artık ölsün ve siz ey gazeteciler ey muharrirler bütün varlığınızla buna çalışınız. Ve hiç olmazsa her gün bir sada-yı ikaz sizden yükselsin.

Ahenk, 29 Teşrinisani 1334, 6938.

MİLLÎ VAZİFELER

—4—

BİR HİTAP

Gençlere

Beşeriyetin yeni bir devre-i hayata girdiği şu ân-ı tarihide Türk gençliğinin vaziyeti takdir, vazifesini ifa etmesi bir şart-ı hayati iken maateessüf bir sükût-ı mütevekkilane ile bekleniyor. Ve hayat-ı mileldeki terakkiyat-

tan, beşeriyetin geçirdiği ıstırabattan azade kalarak yaşıyoruz. Ölüm ve kan arkasından muhtarip ve avare koştuktan sonra yine yaşayacakları hayatın ana hatlarını kanlarıyla çizen beşeriyet karşısında bugünkü mevcudiyetini muhafazaya gayret etmeyenlerin bilmem bir mevkiî olabilir mi?

Gençler, doğanlardan çok ölenler olduğu şu ân-ı tarihide biz hayatın ebedi'üd devam bir hareketten ibaret olduğunu bilmez koşmağı, uğraşmağı, yenileşmeyi insaniyetin bu esas ve tabii şerait-i lazime-i hayatiyesini unuttur isek bilmem bu asrın evladı olmağa layık olabilecek miyiz?

Kavanin-i tabiiyeyi idrak etmeyenlerin mevcudiyet-i milliyesi üful; hayat ve refah-ı içtimaisi inhitat eder. Tabiata ve tabiatın kanunlarına itaat ile hüküm bulunduğu bir devirde kavanin-i esasiye-i hayatiyeden bibehre olanlar bilmem yaşayabilir mi?

Kanun-ı esasi tabiat hareketini emrediyor. Bu emre itaat etmek yaşamak için şarttır. Çalışmak lazımdır. Saadetin nafakası faaliyet, idame-i hayatın esası da azim ve sebatır.

Gençler: Şeref ve şan, haysiyet ve vekar için asırlarca uğraşan ecdadın menakıb-ı tarihini hatırlarsak kafalarımızı eğerek düşünmeğe bir mecburiyet-i vicdaniye duyarız. Büyük kıt'aların namütenahi diyarların koparıla koparıla elimizde kalan parçası içinde, dün esir ve mahkûm yaşayan kavimlerin mağrur ve hâkim bir vaziyetle dirilerek bu yer bizim bu toprak bizim dedikleri bir devirde her Türk her genç imanını bırakarak mütevekkil yaşarsa korkarım ki gözlerimizin önünde açılan mavi ve beyaz bandıralar hilalin âteşin rengini solduracak?

Gençler: Tasavvurat, ilimimiz, zannımız kudret-i ibda ve icadımız netice itibarıyla hiçbir ehemmiyeti haiz değildir. Bütün ehemmiyet, bütün kudret e'falimizdedir. Hayatı mevzubahis olan bir milletin toprağı, vatanın hayatı meydan-ı mübahaseye atılan bir kavmin vazifesi: uğraşmak, çalışmaktır. En ümitsiz dakikalarda her kuvveti doğuran, her kudreti hasıl eden imandır.

Gençler: Saltanatlar üful eder. Hâkimiyetler ölür. Fakat millet ölmez, milliyet boğulmaz. Bilhassa tarihin şanlı sahifelerini işgal eden, bütün cihan sahasında at oynatan bir kavim hiçbir vakit hayattan mahrum edilemez. Bütün beşeriyetin topları ve tüfenkleri başımızda patlasa, bütün hâkimiyetlerin mağrur sadaları kulaklarımızı doldursa yine ürkemeyelim,

çekinmeyelim. Çünkü mukadderat-ı tarihiyenin önünde hiçbir kuvvet hâkim değildir. Bizim asırlarca devam eden saltanat ve hâkimiyetimiz, bizim cihanlar dolduran menakıb-ı şan ve şöhretimiz, bizim bir şan bir mazi-i tarihimiz kıymettar âsar-ı medenimiz var. Bu itibarla beşeriyetin eli bizim hükm-i idamımızı yazamaz. Çünkü bugünkü galiplerin mağlup demlerinde imparatorlarını zindanlardan küçük bir emriyle kurtaran denizlerin, karaların hâkim-i yegânesi Türkün şahı idi: Bütün beşeriyetin kin ve ihtiras ile kalkan isyan elini küçük bir emriyle indiren yine Türkün kavi ve azimkâr bir hükümdarı idi.

Onun için vakur ve mağrur diyebiliriz ki (Biz varız). Daha döktüğümüz kanlar kurumadığı şu demâr-ı tarihide her vakit göğsümüzü gererek gösterecek vakay-i senaverimiz varken: Niçin bilmem ümitsizlik içinde yaşıyor, bir dirilik, bir hayat gösteremiyoruz. Beşeriyet, saadet ve refaha koşarken biz yine seyirci mi kalacağız?

Gençler, ayaklarımız yerde olsa bile başımız her suretle daha mükemmel bir biçimdedir.

Gözlerimiz önünde büyük bir saha-ı faaliyet var, Niçin bilmem uyuyor ve kalkamıyoruz.

Öksüzlerin yurdu kapanır, esirler koltuklu değnekleriyle ümit ve teselli dilenir, anneler süfliyet ve sefalet içinde ölür. Memleket ve vatanımız için göz dikenler çoğalırken niçin çalışmıyor düşünmüyoruz. Dün bizim için ölenlerin vedia-ı kıymettarları buna mı layıktır.

İstanbul kadınlarıyla gençleriyle selamet-i vatan cemiyetleri yaparak mevcudiyetimizi idameye hukuk-ı milliyemizi ispata gayret ederken biz İzmir'de, Anadolu'nun biricik diyarında, Türkün güzel yuvasında dedikodular, eğlence ve saadetler içinde mi yaşayacağız? Şimdiye kadar yazdıklarımın hiçbir tesirini görmediğim halde ümitsizliğe kapılmadan yine sesimin bütün kuvvetiyle bağırıyorum gençler: Her şeyi, her kudreti hasıl eden azim ve imandır. Bizim azim ve imanımızdan doğacak kudret-i iştirak yarının nur ve saadetini yaratacaktır.

Ümitli ve azimli olalım.

MÜDAFAA-I MİLLİYE NE YAPMALIDIR

- 1 -

“Müdafaa-ı Milliye İdare Heyetine”

Harbin öldürücü kuvveti önünde varlığımızı müdafaaya gayret ve himinet vazifesini deruhde eden Müdafaa-ı Milliye Heyetini bugünkü vaziyet karşısında daha canlı, daha gayur görmek varlık ve memleket meselesi mevzubahs olduğu bir zamanda sesinin daha kuvvetle çıktığını işitmek isterdim.

Her teşebbüs-i ilmî ve içtimaîyi henüz hazmedemeyen muhitimiz içinde senelerden beri gücünün yettiği kadar çalışmış ve harbin âlam-ı mesabini kısmen tahfife muvaffak olmuş olan Müdafaa-ı Milliye Heyeti’ni herkesten fazla takdir ettiğim için şimdi de ona hitap ederek ruhumun isteklerini, memleket aşkıyla yanan saf ve bakir kalplerin temennilerini arz etmeği memleketin selameti namına bir vazife telakki ettim.

Müdafaa-ı Milliye Cemiyeti nizamnamesinin ahkâm-ı mahsusasında münderic olduğu cihetle memleketin refah ve saadetini temine, harbin âlâm ve mesaibinin tahfifine, kuva-ı umumiyenin temin(i) için gençlerin sıhhat ve ahlakını muhafazaya, mühlik ve sari hastalıkların önüne geçmeğe velhasıl ahlak-ı umumiyemizi ıslaha memur bir heyet-i milliyedir. Memleketin hamî-yi yegânesi, vatanın muhafaza-ı daimisi, milletin kâfil-i saadeti olan Müdafaa-ı Milliye Cemiyeti’nin bugünkü vaziyet-i elîme karşısında bütün bu vezaif-i mühimmeyi ifaya sa’y etmesi ve teşkilat-ı esasiyesini ikmal ve itmam ile hakiki ve ciddi bir program dahilinde memleketin hukuk ve selametini temin etmesi lazımdır. Benim zannımca Müdafaa-ı Milliye’nin bugünkü birinci vazifesi memleketin hukuk ve hâkimiyetine karşı vukubulan taarruzu mantıkî ve kanuni bir surette tarihten alacağı kuvvetle müdafaa etmek yani Türklüğün saf emellerini, azimkârane bir kuvvetle bütün beşeriyetin sımah-ı hakikine eriştirmek olmalıdır. Memleketimiz için ihtirasın arttığı bir günde, çıkasınca feyyaz yurdumuza atfolunduğu bir ân-ı tarihide millî müdafaayı deruhde edenlerin en büyük vazifesi, Türkün kabiliyet-i hayatiye ve medeniyesini ispat ve an’anat-ı milliyesi ile şeref ve vakar-ı tarihiyesiyle beşeriyetin bir mevki-i bülendinde yaşamış tarihî simalara malik ilim ve fen sahasında uğraşmış bilgili şahsiyetlere sahip bir milletin ölmeyeceğini anlatmak olmalıdır. Bu vazife bir vazife-i mukaddesedir. Müdafaa-ı Milliye bu vazifeyi ifa edebilmek için teşkilat-ı mahsusaya malik olmak lazımdır. İrşat heyetlerinin derhal teşekkülü, matbuat ve münevveran üzerinde tesirat-ı lazime icrasıyla milletin münevver

evlatlarını bir arada toplayarak vatan ve memleket için ibraz-ı faaliyet edebilmelerinin temini elzemdir. Bu Müdafaa-ı Milliye'nin harice karşı milletin hukuk ve hâkimiyetini muhafaza uğrunda ibraz edeceği faaliyettir ki: Bugün için en mukaddes ve birinci işidir. Tabii hukuk-ı tarihiyemizin delail-i mantıkiye ile ispatı bir takım kitapların neşr ve tevzii ile kabil olabileceği gibi muayyen zamanlarda Türkün hakkında ita edilecek konferanslar yevmi çıkarılacak Fransızca, İngilizce, Türkçe gazetelerle bunun temini kabildir. Müdafaa-ı Milliye Cemiyeti bu vazifeyi ifaya derhal ibtidar etmelidir. Aksi takdirde vazifesini ifa etmemiş ve bu suretle memleket ve milletin kalbine zehirler akıtıldığı şu ân-ı tarihide sükûtuyla milletin refah ve saadetini temin edememiş olur. Mamafih şu vazifeden başka Müdafaa-ı Milliye'nin asıl dahilî vezaifi mevcuttur. Onlar da:

(1) Harbin mezhimini tahfif etmek. Evet her harp birçok felaket ve musibet bırakarak gider. Harbin öldürücü kuvveti altında hiçbir teşebbüs canlanamaz. Memleketin genç evlatları hudutları kanlarıyla çizerken kimsesiz anneler zavallı babalar ümitsiz kalmış zevceler ve çocuklar ölü. Genç kafalara kurşun bomba yağarken sema-yı felaketten harp gerisinde kalanların ruhuna her gün ölüm ve ye'is akar. Hiçbir harp yoktur ki: Felaket bırakmadan elem ve yeis dağıtmadan gitsin, hiçbir muharebe görülmemiştir ki: Birlerce yüzbinlerce insan ağlatmadan öldürmeden, binlerce hane harap etmeden uzaklaşsın. Onun için birçok musibetler birçok felaketler var. Bunların her gün gördüğümüz âsarını uzun uzadıya yazmayacağım. Yalnız bütün bütün bu mesaib-i harp hakkında diyeceğim ki benliğimizi tahrip etmiştir. Buna karşı çare ve tedavi lazım. Müdafaa-ı Milliye bunu düşünmeli ve yapmalıdır, Mesela harp sebebiyle birçok müessesesi ilmiye ve sınıyeler sönmüştür. Harp sebebiyle birçok ailelerin geçimi mahvolmuştur. Harp sebebiyle fakr ü sefalet artmıştır. Bunların hepsine birer çare düşünmek Müdafaa-ı Milliye'nin en başlı vazifesidir.

(2) Gazilerin istirahat-ı umumiyesini, saadet-i âtisini ihzar etmek bütün harp eden memleketlerde zannedersen bizim kadar ihmalkâr ve lakayt, bizim kadar hissiz ve düşüncesiz kimseler görülemez. Bütün saadet-i hayatını memleketi uğrunda feda eden gazilerin kırık bacaklarıyla sokak sokak dost ve düşmana el açtuklarını gördüğümüz halde yüreklerimiz titremeden zevk ve sefa arkasında koşar, hissiz ve lakayt yaşarız. Muhterem gaziler için yazdığım acı yazıların küçük bir tesirini görseydim bugün sana ey Müdafaa-ı Milliye bağırmazdım. Fakat yüreğim kardeşimin dosta ve düşmana el açmasına razı olmuyor.

Onun için teşkilat ve tesisatın icrasını rica ederim. Müdafaa-ı Milliye'nin bu hususta ihmalkâr olduğunu iddia etmiyorum. Evet onun büyük kalpli bir kumandan olan Süleyman Fethi Beyle birlikte bu vazifeyi ifa ettiğini gördüm. Allah razı olsun derim ve diyorum. Yalnız bu kadarla vazife bitmiş olamaz. Gazilerin, alil ve sakat olanlarının temin-i hayatları için muntazam müesseseler küşadı.

Gazilerin sağlam olanlarının ise iş ve güçlerine devam etmeleri için onlara miktar-ı kâfi ikrazatta bulunabilecek müesseseler tesisi, hiç olmazsa bir müddet-i muvakkata için hayatlarının temini ve iş gücü tedariki için vesait-i lazimeye müracaat edilmesi lazımdır.

(3) Şehit evlat ve ailelerinin hukuk ve refahını sıhhat ve hayatlarını temin etmek, şüheda ailesi bu millete mevdu bir emanet-i mukaddesedir. Onun süfliyet ve sefalet içinde yaşaması demek emaneti muhafaza edemeyecek bir seviyede kaldığımızı ilan demektir. Bu itibarla şüheda ailelerinin namus ve haklarının, ahlak ve ismetlerinin muhafazası zımında her türlü muavenet ve teşkilat icrası lazımdır. Şeytan işsizlere iş bulmak için çalışır. Bir işgalkâr muhitin tesiri altında her saf ve ehl-i aile süfliyete doğru temayül eder. Bunların muhafazası için iş tedariki ve muhafaza-ı sıhhat ve ahlaklarına hâdim müesseseler küşadı lazımdır.

(4) Memleketin hayat-ı umumiyesindeki sıhhi ve ahlaki bilumum hastalıklara karşı mücadele açmak. Evet memleket birçok hastalıklarla malul frengi, bel soğukluğu verem ve buna mümasil birçok daimi hastalıklar mevcudiyetimizi kemiriyor. Irkımız gittikçe üful ediyor. Genç ve dinçlerimiz hep ah vah içinde imrar-ı hayat ediyor. Bunlar için mücadele açmak ve sıhhi teşkilat icra etmek lazımdır. Ahlak ve sıhhatimizin muhafazası telkinat icrası ve tedavihaneler küşadıyla kabildir.

(5) Gençliğin tekâmül-i fikrisine hâdim müessesat vücuda getirmek mekteplerin nevakısat-ı umumiyesini temin etmek. Evet terhis edilip memlekete dönecek gençlerimiz var. Harp ve darp altında bulunan bunlar biraz serbest yaşamak isteyecekler. Kahvehanelere muhitin levs ve sefalet yaratan ağışuna atılacaklar. Onun için her tarafta onları işgal edecek müesseseler küşadı lazımdır. Mesela Kordon'da hiç olmazsa bir iki tane küçük kütüphanecikler mütalaa salonları vücuda getirmek spor klupleri küşadıyla gençlerin hayat ve sıhhatlerini korumak şarttır. Mümaresat-ı bedeniye heyetlerinin teşkilatı icra edilmelidir. Mekteplerin devam ve bekasını temin etmek bu hususta resmî müessesat ile birlikte sarf-ı mesai ederek mekteplerin nevakısat-ı umumiyesini itmam etmek şarttır.

(6) Nüfusun tezayüdü meselesi ile iştigal edecek evlendirici heyetler teşkili. Çocukların temin-i hayatları için müesseseler küşadı babalara iş tedariki velhasıl tezayüd-i nüfus meselesinin temini ve her gün memleketimizde sefalet ve süfliyetten, açlıktan, bakımsızlıktan doktorsuzluktan ölenlerin önüne geçilmesi için lazım gelen vesait müracaat edilmesi esaretten avdet eden doktorlarla vazife-i askeriyelerini hitama erenlerin bu işlerle uğraşmalarının temini.

Velhasıl bu ve buna mümasil birçok hastalıklara karşı tedavi çareleri aramak Müdafaa-ı Milliye'nin vazifesidir. Tabii esasat daha izahata muhtaçtır. Fakat sahifelerin adem-i müsaadesi bu kadarla iktifaya mecbur ediyor. Yalnız denilecek ki: Bunları anladık (Bu değirmen dönecek fakat suyu nereden gelecek).

Evet bunun için faaliyet lazım. Hiçbir şey yoktur ki azmin elinden kurtulsun. Müdafaa-ı Milliye Kordon'da bir evlad-ı şüheda berber salonu, bir evlad-ı şüheda gazinosu, bir evlad-ı şüheda oteli gibi müessesat vücuda getirirse hem birçok gazileri orada istihdam eder hem birçok para kazanır. Çünkü her Türk oraya gitmeyi bir vazife bilir. Nakliyat-ı bahriyenin temini için beş on kayak mavna tedariki ve bu suretle bir varidat temini kabilidir. Para temin edecek daha pek çok vesait vardır. Yalnız şimdi her şeyden evvel zenginlere müracaat edilmesi lazımdır.

Müdafaa-ı Milliye hemen memleketin zenginleri resmî heyet ve şahsiyetlerini, gençlerini eşrafını toplayarak ve bütün bu hakayığı ortaya atarak para ve kuvvet aramalıdır. Ben zannetmem ki bu felaket karşısında kesesini açmayacak bir zengin olsun. Kasasını milletin kesesinden dolduran, milletin gıdasını çalarak servetini arttıranlar bu hal-i felaket karşısında sakin ve samit kalırlarsa milletin saf ruhundan kopan temenni onlar için herhalde felaket olur. Müdafaa-ı Milliye bütün bu vesaiti için icap eden parayı zenginlerden istemeli ve bir hak olarak onlardan para aramalıdır.

Haydi Müdafaa-ı Milliye: Milletin gencini ihtiyarını eşraf ve ağniyasını muallim ve muharrirlerini topla. Bu toplanmada bütün felaketlerimizi dökelim dertleşelim, Elbette iştirakten bir kuvvet çıkar elbette bu toplanmadan bir netice hasıl olur.

Ey Müdafaa-ı Milliye ve edyan bu saf milletin sada-yı kalbisini dinle.

GENÇ ZABİTLER

- 6 -

İhtiyat zabitanının terhisi münasebetiyle

Memleketimiz dört seneden beri koşan, çalışan, uğraşan mütefekkir ve münevver bir zümreden mahrumdu. Ümit ve emel taşıyan kalpler hudutların yalçın ve siyah kayalıklarında dört sene zulmet ve felaket içinde yalnız ölmek öldürmek için beklediler. Taşkın dimağlar buzlu dağların soğuk ve dondurucu zerrelere kar ve fırtına içinde uyuştular, dondular. Ateşin gözler, kızgın çöllerin ot bitmeyen beyabanında hayat ve hareket görmeden tam dört sene yaşadılar. Top ve tüfenk sadaları barut ve ölüm kokuları bütün genç ve zinde ruhların ümit ve emellerini soldurdu.

İşte şimdi içimizde gördüğümüz sırmalı, apoletli memleket evlatları o kızgın çöllerden yalçın dağlardan, kar ve fırtınadan, ölüm ve ateşten tahlis-i hayat edip gelen ihtiyat zabitleridir. Memleketleri, kardeşleri uğruna kimisi mektebinden kimisi medresesinden kimisi ticaretgâhından kimisi fabrikasından koparılıp götürülen bu gençlerimiz dört seneden beri yorulan dimağ ve vücutlarıyla içimizde dalgın ve ümitsiz dolaşıyorlar. Giderken taşıdıkları hayal ve ümitlerinin ölen hatıralarıyla sersemleşen, ümitsizleşen bu gençler için hükümetin tedbirler kurmak için çalıştığı bir hengâmda her ferdin bu hususta düşünmesi ibraz-ı fedakâri eylemesi bir mecburiyet-i vicdaniye bir vazife-i vataniye ve milliyedir. Bilhassa millî müessesat ile siyasi, resmî heyetlerin en ziyade iştigal edeceği vazife bence bu ve bunun emsali olan hayatî mesaildir.

İhtiyat zabitleri olan bu gençler vaziyetleri, servet-i fikriye ve maliyele-ri, meslekleri itibariyle düşünülecek ve tasnif edilecek olursa altı kısma ayırmak icap eder.

- (1) Mekâtib-i âliye mezunini
- (2) Mekâtib-i taliye mezunini
- (3) Bilumum âli ve tali mekâtip müdavimini
- (4) Medrese mezunin ve müdavimini
- (5) Memurin-i hükümet
- (6) Meslek erbabı (Avukat, doktor, tüccar, sanatkâr ve muallimler)

Bu altı kısım erbab-ı meslek ya takib-i meslek edebilecek bir servete maliktirler yahut değildirler. Yani servet-i fikriye ve maliye itibariyle aralarında büyük farklar vardır. Onun için hepsini ayrı ayrı düşünmek lazımdır. Mekâtib-i âliye mezunini hükümetin gösterdiği teshilat ve kıymet-i maneviyeleri itibariyle bir dereceye kadar kendilerini kurtarabilecek mevki dedirler. Diğer beş kısım yaşamak ve temin-i hayat edebilmek için himaye ve paraya muhtaçtırlar. Gençlerin ferdi faaliyet ve azimkârane sa'y ve himmetleri kendileri için bir kuvvet-i esasiye olmalı ve koltuk değneğine ihtiyaçları bulunmamalıdır. Onları yaratıcı ve yapıcı yapmak için kendi hallerine bırakmak lazımdır, diyenler bulunacağını bildiğimden evvela onlara cevap vermek isterim. Evet, gençler yalnız kendi sa'y ve himmetlerine kendi şahsi varlıklarına istinat etmelidir. Bunu arzu etmeyecek bir kimsenin bulunacağını tasavvur edemem. Fakat böyle bir terbiye-i muhiye ve aileviye almamış henüz dimağı tamamiyle inkişaf-i hakikisini bulmamış servet-i fikriye ve kabiliyet-i hak itibariyle zayıf olanlar için gidiniz çalışınız demek hangi taş katı ise başınızı ona vurunuz demektir. Mekteplerinin feyizkâr ağışundan koparılan ve dört sene anasız, babasız, kardaşsız hocasız ölüm ve felaket diyarında koşan bu gençlere himaye ve para lazımdır. Onlar bu iki esas kuvvete malik olamazlarsa yaşamaları için yine felaket ve kahır taşıyan bir muhitte ölümle çarpışmağa mecbur kalacaklardır. Bilmem ki: Gence, ilme, fazilete pek çok muhtaç olan zavallı memleketimiz için elimizdekilere böyle gürültülü ve ölümle bir yol göstermek muvafık-ı vicdan ve iz'an olur mu? Zannetmem ki bu kadar fedakârlık ve gayretten sonra memleketlerine gelen bu genç zümreye biz sizi himaye etmeyeceğiz diyelim. Onun için ben memleketin müessesat-ı siyasiye ve âliyesine müessesat-ı maliye ve içtimaiyesine bu hususta da hitabta bulunmak isterim.

İhtiyat zabitlerinin terfih-i hal ve saadeti demek memleketin istikbal ve ümidi demek olduğundan herkesin büyük bir aşk-ı millî ile bu meseleyi takip edeceğine kanaat ediyorum. İhmal ve lakaydiyetin kurbanı olan bir memlekette bu gibi sada-yı vicdaninin boşa gitmek ihtimalini memleketin saadet-i hayatı için hatırlamak istemiyorum.

İhtiyat zabitanı için yapılması lazım gelen o kadar çok işler mevcut ki hükümetin yarım tedbiri buna kâfi gelemes. Beş on bin zabıt için biz mekâtib-i âliye mezunlarına kaymakamlık, mekâtib-i taliye mezunlarına nahiyeye müdürlüğü vereceğiz, onları düşünürüz demek kadar basit bir fikir olmaz. Askerî hayata dört senelik rabitasıyla ünsiyet peyda etmiş kimseleri hemen idarî bir vazife ile alakadar etmek bence mantuki olmamakla bera-

ber nakıs bir tedbir olduğundan ihtiyat zabitanının saadetini temin edemez. Kaç münhal kaza ve nahiyemiz var ki oraya bunları yerleştirebilelim. Onun için canlı, tatbiki kolay vesaitte başvurmak lazım gelir. Zaten birçok müşkülât-ı siyasiye içinde uğraşan ve didişen bir hükûmetten bugünlerde bu gibi mesail için fazla iş beklemek te doğru olamaz.

İhtiyat zabitanı için yapacağımız işlerden birincisi mesleklerine avdet edebilecekleri meslekleriyle alakadar etmek yani mektebe devama hahişker olup ta serveti itibariyle devamı gayr-i kabil olanları tahsillerine devam ettirmek ve bunun için de (İhtiyat Zabitanı Himaye Yurdu) namıyla bir cemiyet-i hayriye küşadiyla para tedariki ve mevcut şirket ve müesseselerden ve zenginler bu hususta mukannen hisse-i iştirak temin etmek lazımdır, çünkü okuyanlara çok muhtaç olan cahil bir memlekette böyle hahişker ilim ve irfanı öldürmek bir cinayet olur.

İkincisi: İş tedarik edecek müesseseler küşadı: Birçok yazıhaneler, şirketler mevcut ki memur bulamıyor. Nitekim hemşehrilerimin hemen pek çoğunu tanıdığım halde yazıhanem için bir kâtib bulmakta müşkülata duçar oldum. (Müdafaa-ı Milliye Heyeti) memur arayanlar ile iş arayanlar için bir şube küşad etse ve bilumum banka, şirket ve müesseseler ile yazıhanelere umumi bir beyanname ile keyfiyet tebliğ edilse öyle zannedirim ki birçok iş arayanlara müstevfi maaşlarla ve haysiyet-i mevkieleriyle mütenasip işler bulunmuş olur.

Üçüncüsü birçok meslek erbabı mevcuttur ki doktor, avukat, sanatkâr, tüccar erbabı bunlar yaşamak için bir yazıhane, bir tedavihane küşadına bir iş evi açmağa mecburdurlar.

Halbuki paraları bu işlere atılmağa müsait değildir. Cüz'i sermayeler itası zımmında tedabir ittihazı lazımdır. Kefalet tahtında para itası veyahut münasip bir teminat mukabili mesela alınan eşyanın borcun tediyesine kadar haczi sureti ve saire gibi vesaitle şirketlerin, millî bankaların müessesesi-i içtimaiyelerin para ikraz etmeleri ve her meslek erbabının mesela doktorların, avukatların kendi meslektaşları hakkında tedabir-i lazimeye müracaatla muavenette bulunabilmelerinin temini şarttır. Baro heyeti ile Hilal-i Ahmer heyetinin bu hususta faaliyetini görmek arzu ederim. Memleketimizde hiç olmazsa meslektaşlık hissi bu suretle bir şekli-i mahsus alsın. Müteşebbis gayur olanlara ve istidatları itibariyle tüccar olabileceklere tüccarların fazla itimat ederek müteşebbislerini teşvik eylemeleri lazımdır. Mesela yüz liraya sermaye ile işe başlayıp bu işini tevsiye çalışanlara kredi açmak suretiyle tevsi-i ticaretleri temin edilmelidir. Bu basit fakat iş erba-

bınca pek büyük bir kuvvettir. Velhasıl daha pek çok vesaitle ihtiyat zabitanının terfih-i halleri kabildir. Müessesat-ı umumiyeimizin bu hususta ibrâz-ı gayret ve fedakârî eylemeleri lazımdır. İşsiz hiçbir gencin kalmaması memleketimizin ahlak ve hayat-ı umumiyesi servet ve saadet-i âtisi ile alakadar olduğundan heyet-i umumiyeimizin bu meselede alakadar olmasını temenni ederim.

Ahenk, 23 Kânunuevvel 1334, 6965.

ZAVALLI MİLLETİM

Zavallı milletim sen asırlardan beri yaşamak için çırpındın, ölüm karşısında metin ve azimkâr çalıştın hudutların âteşin sinesinde yanık ve imanlı kalbinle Allahına istinat ederek milletinin kalbine zehirler akıtanları milletinin ruhuna hançerler saplayanları öldürdün.. Büyük kuvvetler karşısında aciz fakat azimkâr mevcudiyetinle çalıştın öldün ve milletim yaşasın dedin; milletine kem bir nazar fırlatan muhteris gözleri oydun, milletinin namus ve şerefine el uzatan milletlerin ellerini kırdın. Mukaddesatına dine bühtan edenlerin ağızları yırttın. Şeref ve şan namus ve vakar için öldün.. öldürdün ve milletim payidar olsun dedin.. Sen hak dininin muhafızı oldun, senelerce o dinin ulviyeti kudsiyeti uğrunda can verdin. Mekke yollarında Medine sahralarında Yemen çöllerinde Mısır ellerinden Şam ve Beyrut diyarlarında milyonlarca genç ve dinç evladın öldüğü Kudüs'ün önünde bir avuç mevcudiyetinle büyük bir kuvveti bir cihan kuvvetini durdurdun. Din uğrunda şehit olmağı vazife bildin. Dinin kudsiyeti uğrunda, dininin mukaddesatı uğrunda öldün öldürdün.. Ve dinim yaşasın dedin.

Memleketin namus ve mukaddesatının bekçisi sensin dediler, güzel ve feyizkâr yurdunu, sevimli evladını namuskâr ve müşfik zevcesini ihtiyar ve alil ana ve babanı öksüz ve boynu bükük bıraktın. Tek memleketin öksüz kalmasın diye yeşil yurdundan kan ve kızıl bir diyara gittin: Hiç gam yemedi memleketim için öleceğim dedin öldün memleket uğrunda mukaddesat uğrunda boynunu vurdular ses çıkarmadın. İntikam ve ateş püskürterek öldün öldürdün, memleketim payidar olsun dedin.

Senelerce koynunda din ve milletinin yabancıları olanları hâkimiyetinin bayrağını himayesinde dedi diye besledin. Bir gün hududa siz gidiniz ben rahat edeyim demedin. Onlar ferih ve fahur senin gölgende yaşadılar. Kuvvetlendiler bayrağını hâkimiyetini yırttılar çiğnediler hükümetler kur-

dular sana meydan okudular. Yine gittin, yine onları terbiye etmeğe hadlerini bildirmeğe gittin öldün öldürdün...

Şeref ve şan uğrunda milliyet ve vatan uğrunda yine hayatı feda ettin şerefim yaşasın dedin..

Tarlanı, çocuklarını, evini, barkını, aileni, öküzünü, çift ve çubuğunu, canını feda ettiğin halde sen ne gördün zavallı milletim.. Senelerden beri feryat dinmeyen muhitinde istirahatından saadetten uzak kaldığın halde sana kim bir kuvvet bir kudret ihda etti. Hep senden istediler senden aldılar. Evsiz ve yurtsuz ailesiz, çocuksuz çiftsiz, çubuksuz kaldın... Esir oldun memlekete geldin hoş geldin diyen olmadı. Sana bir yurt ihda eden olmadı. Sana bir sıcak çorba veren olmadı.

Aileni aradın öldü dediler. Mezarını sordun bulamadın? Çocuğunu aradın öldü dediler. Bir hatırasını istedin bulamadın. Kimsesiz, kudretsiz kaldın. Hâlâ sana kendini düşünme incinirsin kendin için hakkını isteme kızdırırsın derlerse inanma bütün eski kanaatlarını bırak ve artık varlığın, benliğin için çalış ve bil ki; kendini bildiğin kendin için çalıştığın gün kurtulacaksın? Her vakit mazlum her vakit mağdur olduğun her vakit ölüme koştuğun halde bütün cihan şimdi sana katil ve hunhar diyor. Rumeli'nin imanlar taşıyan camilerini kanlarla yıkamayan muhteris kuvvetler çocuk ve anne kesen eller, genç kız ve ihtiyar baba doğrayan kollar hep unutuldu.

Anadolu'nun Kürdistan'ın her bucağında öten baykuşlar İslam kalbinin matemini semalara yayarken zavallı mağdur diyen olmadı?

Girit'in yırtıcı kartalları binlerce Müslümanın kalbini parçalarken hiç bir ağızdan bir himaye sesi çıkmadı. Şimdi bütün cihan bağırıyor, bütün cihan haykırıyor, bütün varlıklarıyla bütün kuvvetleriyle bütün kuvvetleriyle hesap isteriz diyor. Bizim milyonlarca öldürülen kardeşlerimizin hesabını sormaya hakkımız yok iken dört katilin yaptığını cinayetin faili sen oluyorsun. Zavallı milletim yüksel ve bil ki hakkını bildirmeğe muktedir olduğun gün her kuvvet önünde eğilecektir.

Hak ve fazilet yirminci asrın ruhunda hâkim değildir. Menfaat ve ihtirasın hüküm sürdüğü bir cihanda hâlâ başkaları için fedakâr olursan bugün gördüğün mukabeleye hakkın olacağını bil. Onun için kendin, kardeşin, varlığın, mukaddesatın için çalış ve bil ki milletini tanıdığın, milletin kıymetini öğrendiğin gün yükselecek ve kuvvetleneceksin. Zaman bundan sonra kendileri için çalışan milletleri yaşatacaktır. Azimkârane ve me-

tinane hayatına sarılarak yoksul ve kimsesiz muhitinde ümitsizliğe kapılmayarak çalış. Ve bil ki; Ümit her kuvvetten yüksektir. Ölmeyen bir milletin evladısın. Hakim, vakur yaşamak senin bir hakk-ı tarihin bir hakk-ı irsindir. Mukadderatın bu vakur cilvesi karşısında kendini bil ve çalış.

Ahenk, 1 Kânunusani 1335, 6964.

YAŞAMAK ESASLARI

— 3 —

“Teşkilatsızlık”

Millî iman ve akideye malik olan milletlerin avan-ı sükut ve mağlubiyetinde en büyük halaskâr teşkilat-ı milliye olduğu halde maateessüf biz o hususta olduğu gibi bu hususta da ihmalkâr bulunuyoruz. Varlık sahibi ecdadın vücuda getirdikleri âsar, gavil ve müşkilat-ı cihan karşısındaki metanet ve mübarezeleri tarih-i beşeriyetin en şerefli sahaifini işgal ettiği halde biz nedendir bilemiyorum? her küçük müşkülât karşısında ellerimizi bağlayarak seyirci vaziyetinde kalıyoruz. Güya felaket ve kahr bizi kucaklamamış güya biz kuvvetli ve metin bir vaziyette yaşıyormuşuz gibi her vak'a karşısında ihmalkâr; her teşübbüs karşısında lakayt kalıyoruz.

Dün himaye ve idaremizde yaşayan milletler ruhî ve millî bir kuvvetle altı yüz senelik rabıtayı bimehaba kırıyor. Sultan Osman Anadolu'nun geniş yeşil sahasında Selçuk hâkimiyetinin yıkılan enkazı üzerine dört yüz hane halkıyla ve yalnız cesaret-i adl ve metanetleriyle yeni bir hâkimiyet ve Türkün hâkimiyetini kurarken etrafını saran yüzbinlerce milliyetine düşman, hâkimiyetine düşman kuvvetler karşısında ruhunun safiyetinden doğan asil bir kudretle büyük bir saltanat tesis ederken etraftan toplanan Köse Mihal ve arkadaşları bu ulviyet ve kudret karşısında eğilerek arz-ı ubudiyet eylerken bugün o saltanatın rahim ve şefik ağuşunda yaşayan bir kitle.. bütün macera-yı maziyi bütün rabıta-yı tarihîyi, bütün himaye ve şefkatı inkâr ediyor:

Fatih: Türk'ün büyükler yaratan, mağlubiyet görmeyen galip ve muzafer hükümdarı Sultan Osman'ın aziz hafid-i kıymettarı Bizans hükümetinin mağrur ve mütekebbir saltanatını karalardan gemiler indirerek beşeriyetin ibda edemeyeceği bir kudret saltanatla zabt ederken, atının önünde eğilen bütün mağlup bir kavme saadet, refah ve ümit telkin ediyor. Hâkimiyet ve zaferin ruhunda yaşattığı neş'e-i saadeti Türkün bu aziz hükümdarı mağluplara iyilikler saadetler neşeler ümitler serpererek kuvvet-

lendiriyor. Yine Türk'ün kanun ve hakk-ı perestîşkâr bir hükümdar-ı azimü'ş şanı Sultan Süleyman-ı Kanunî'nin kuvvetli zamanında dostluğun münasebetin verdiği kuvvetle Fransa İmparatoruna dest-i saadeti uzatıyor. En zayıf bir ân-ı tarihide Fransa'ya Fransa'nın zavallı kalan İmparatoruna necat ve kuvvet bahşediyor. Ve en hâkim bir devrinde kapitülasyonlar bahşısıyla bütün cihana karşı fazilet dersi veriyor. Bütün tarih bu gibi muhteşem ve vakur vekayiiin canlı ve hakiki şahidi iken bizler...

Sesimizi etrafımıza ulaştıramayacak, hakk-ı tarihimizi ispat edemeyecek kadar izhar-ı acz ediyoruz.

Türk'ün zafer, şeref ve haysiyet uğrunda döktüğü kanlar henüz Çanakkale'nin sahrasında yaşarken, Kafkas'ın her toprağında şerefi, memleketi için ölen Türk'ün bir parçası bulunurken kara kalpli insanların bize yüklettikleri cinayet, bize atfettikleri cürüm karşısında bigünah ve saf olduğumuzu bizim mağlup değil, hâkimiyet uğrunda evlatlarını fedadan kaçınmaz bir kavim olduğumuzu anlatmaktan bilmem neden kaçınıyoruz? Bir memlekette dört beş şahsın hata-yı siyasisi, cinayet ve habaseti bir milletin mahkûm-ı esaret olmasına bir sebep teşkil edemezken bilmem neden biz hakk-ı adalet ve hakk-ı şerefimizi istemekten kaçınıyoruz?..

Niçin hükûmet: Her emrine muti şu zavallı milletin gururuna çamur fırlatan elleri kırmıyor şahsiyet ve ulviyetine küfürler savuran ağızları kapamıyor? Niçin bizler... bütün cihana hâkimiyetimizin vakar ve asaletini anlatamıyoruz...

Çünkü henüz birleşip düşünmek henüz fedakârlık etmek lazım olduğu bir devirde yaşadığımızı bilmiyoruz.

Çünkü millî teşkilata malik değiliz... Bizim mahalle teşkilatımız, bizim meslekî teşkilatımız, bizim gençlik teşkilatımız yok... Hakiki fikirler ile birleşmiş memleketin iktisat ve terbiyesi ile alakadar müesseselerimiz yok...

Bizim fedakâr, âli, cenab-ı himmeti bol bir eşraf teşkilatımız yok.

İşte bu teşkilatsızlık bu birbirimizi anlamamazlık bizi öldürüyor bizi mahvediyor. Bizim an'anevi hasletlerimiz henüz yaşıyor. Bizler de ferden sabur, metin, azimkâr uğraşıyoruz. Fakat birleşip dertleşmek hasleti bizde mevcut değil...

Ben görüyorum ki kız idadisinin açılmasını arzu etmeyecek bir ferdimiz yok. Dün yazıhaneme gelen çocuk babalarının kesretinde bu hakikati anladım. Fakat ben kaniim ki... Her zengin bu hususta ibzal-i muavenette

kusur göstermeyecek. Fakat herkes başkasından ilk adımı atmasını bekliyor. Çünkü tüccar kulübü, çünkü eşraf, eşraf kulübü mevcut değil, birleşmiyor ve bir çare bulamıyoruz.

Bu birleşmemek ve içtimaî hayattan uzak yaşamak bizi teşkilatsız kuvvetsiz yapıyor. Bunun verdiği muzır neticeler karşısında acımamak ağlamamak kabil değil... Diğer bir makalede teşkilatsızlığın memleketimizdeki tahribat ve tesiratını göstererek bu hususta ne kadar fenalık gördüğümüzü ne kadar felaketlere uğradığımızı anlatmağa çalışacağım.

Ahenk, 19 Kânunusani 1335, 6979.

İNTİHAP KARŞISINDA VAZİFELERİMİZ

— 1 —

Kabiliyet-i hayatiye ve temeddüneye malik milletler inkişaf-ı iktisadî ve ilmîlerini temin zımında vesait-i lazimeye müracaat ederler. Mektepler, medreseler, ticarethaneler, müesseseler küşad ederek terakki ve teali-i fikir ve iktisadilerine çalışırlar. Her millet kabiliyet ve istidad-ı tabiisi, faaliyet ve gayret-i umumisi nisbetinde yükselir, teali eder. Fakat milletlerin yükselmesi ferdî kabiliyetlerin umumi faaliyetlere inkılap ettiği müşterek bir sa'y ile ibraz-ı faaliyet eyledikleri zaman kabildir. Yoksa şahsi ve ferdî faaliyetler müşterek ve umumi faaliyetlere inkılap etmezse müşterek arzular ve temenniler husule gelemmez. Bu adem-i iştirak, fikrî ve ruhî imtizaçların teşekkülüne mani olur. Ve umumi felaketler karşısında ve heyecanâver tezahürat icrası kabil olamamakla beraber bir meslek-i milliyenin müdafaa edilmesi de taht-ı imkâna alınamaz. Muhitinde muhtelif arzu ve emeller, muhtelif gaye ve fikirler bulunan bir memlekette müşterek emellerin izharında müşkülât tabiidir. Onun için arzu ve emelleri müşterek olanların birleşerek yekdiğerine rabt u kalp ederek çalışmaları kendi gaye ve emellerine vasıl olmak için ibraz-ı gayret eylemeleri lazımdır. Yoksa ferdî faaliyetler müşterek arzuların izharına mani olur. Bu da sükutu icap eder. Binaenaleyh mesail-i milliyede iştirak-i hissiyat ve ittihad-ı eskâr şarttır.

Bilhassa bizim gibi içtimaî hayatta yabancılık ve bilgisizliği sabit olan milletlerin iştirak-i eskâr ve ittihad-ı ârası bulunduğumuz muhit ve vaziyet karşısında elzemdir. Wilson nazariyeleri her milletin kabiliyet-i hayatiyesini izhar etmelerini âmir bulunurken intihab mesailinde ihmalkâr ve lakayt kalmak henüz medeni hayata karşı itiyadsızlık göstermek demektir ki bu

da bu da tesir-i carisi itibariyle felaketâverdir. Karşımızda bizim ile birlikte intihabata iştirak edecek unsurlar kabiliyet-i tefvikiyelerini ispat ve izhar için intihabatı en mühim ve en canlı mesailden addederek ibraz-ı faaliyet eyleyecekleri pek tabii iken bizim belediye intihabatı gibi memleketimizin istikbali, sıhhati, hayatı, nezafet-i umumiyesi ile alakadardır. Ve bilhassa bu intihab vaziyet-i siyasiye ve mevcudiyet-i milliyemiz ile münasebettar iken hâlâ sükût ve ihmalde devam etmek kadar felaket tasavvur edilemez.

Belediye ve muhtar intihabatı bir memleketin saadet ve refahının terakki ve tealisinin yegâne ümit ve istinadıdır. İntihab etmesini bilmeyen intihabatın usul ve kavaidine vakıf olmayan milletler asrî bir kabiliyet ve zekâyâ bir kabiliyet-i teali ve tekâmüle malik olamazlar. O milletler için sükut bir hakikat, tali bir hayaldir.

Şimdiye kadar vukubulan intihaplarda biz bir hüsn-i mesuliyetle hareket etmemiş cebri bir surette kanaatımızı izhar etmiş olduğumuzu ilan ederek mesuliyeti üzerimizden atmakta bulunuyorduk. Şimdi vasi bir selahiyetle hakk-ı intihabımıza malik ve istediğimize reyimizi itaya sahibiz.

Fakat görüyorum ki bu sefer daha acemi ve daha lakayt bulunuyoruz. Bu lakaydi ve ihmal netice itibariyle bilgisiz ve nachiller elinde memleket belediyesinin kalması(nı) mucip olacak ve tabii ne kadar bağırsak ve ne kadar söylesek onlarda bir faaliyet görülemeyecektir. Bu hem bir vebal-i manevi hem bir cürüm-i maddidir. Cenabıhak zalimlere naehillere zahir ve muin olanları tecziye edeceği gibi milletin aklıktan ve sefaletten ölmesini görecektir hakk-ı reyini hakkıyla istimal etmeyenlerin de muazzep olacağı tabiidir. Gazab-ı vicdan ise en büyük bir ceza-yı manevi ve maddidir. Onun için memleketin şu sefalet devrinde, memleketin açlık ve felaket zamanında belediyemizin başına vicdanı asil, kalbi temiz, fikir ve iz'an sahibi tecrübedide ve işbilir zevatı getirmek bir vecibe-i vataniye ve milliyedir. İhtisas-ı siyasî ve menfaat düşüncesi memleket meselelerinde hâkim olmalıdır! Mevcut fırkalar bütün memleketlerde olduğu gibi namzetlerini bildirecek, meziyet-i şahsiye ve kıymet-i hukukiyelerini ilan etmeli ve her fırka kalplere hâkim olacak namzetlerini intihab ettirmeğe çalışmalıdır.

Sizler de ey memleketin felaketdide ahalişi belediye azalarını intihap etmek için mahallelerinizde her akşam birer içtima yapınız. Şu bir hafta zarfında kabiliyetli bir millet olduğumuzu gösterelim. Münakaşa ederek memleketimizin başına hakiki şahsiyetler getirelim. Getirdiğimiz adamlar öyleleri olsun ki: Bizim aklıktan ölen annelerimizi kardeşlerimizi kurtarmak kabiliyetini gösterebilirsin.

Hastalıkların zehirli mikropları memleketimize burunlarını sokmak cüretini göstermesin. Gece lambalarımızı yakacak gündüz suyumuzu getirecek bir mahiyette bulunsunlar. Velhasıl düşünceli iman ve aşk-ı milliyetle sahip, dindar, faziletkâr birer şahsiyet sahibi olsunlar. İşte saha-i faaliyet! Haydi hepimiz şu intihapla alakadar olalım. Memleketimizin belediyesine hayırkâr ve faziletkâr uzuvlar getirelim.

Hiçbir tesire kapılmadan herkes reyini vermeği bir vazife bilmeli ve adem-i iştirak ve ihmalin bir cürüm-i manevi olduğunu anlamalıdır.

Ahenk, 21 Kânunusani 1335, 6981.

BELEDİYE İNİHABATI KARŞISINDA VAZİFELERİMİZ

— 3 —

Hemşehrilerimle hasbihal

Artık bugün her şey hallolacak! İslam ve Türk bu memleketin sahib-i hakikisi ise Allahın emrini dinleyerek Müslümanların kardeşi olduklarını bilerek el ele çalışmalıdır.

Vaziyet tehlikeli mehalik-i hayat karşısında yalnız kalbimizdeki iman, ruhumuzdaki safiyet ile mukabele etmeğe mecburuz. Onun için fırka meselelerini düşünmek bugün için memlekete en büyük ihanettir, Muhterem hemşehrilerim.

Memleketimizin senelerden beri semasında yaşayan hilalin nurunu söndürmek isteyen bir kitle var. Bu kitle bütün kuvvet ve kudretleriyle bizi öldürmek, boğmak, bütün varlıklarıyla mevcudiyet-i siyasiye milliyemizi mahvetmek istiyor. İşte böyle kavi teşkilat ile bizi hayat ve mevcudiyetimizden uzaklaştırmak isteyen bir kitle karşısındayız.

Her gün millî haysiyet ve vakarımıza dinî şeref ve ulviyetimize indirilen darbeleri düşünerek el ele başbaşa verecek yere herkes kendi kafasının kuvvetiyle iş görmeğe kalkarsa, korkuyorum ki yarın minarelerimizden yükselen ezan seslerini çan sesleri boğmasın.

Ey muhterem hemşehrilerim. İzmirli genç memlekete bütün ruhuyla merbut bir evladın sana hitap ediyor. Dinle :

Belediye intihabı demek bugün memleketin hayatı demektir. Yirmi beş seneden beri memleket İzmirimiz için çalışan şu sevimli Ahenk'in sa-

tırlarını okurken bil ki bu yazılar yalnız kalpten değil kuvvetle memleket ve din aşkıyla yazılmıştır. Bil ki bunu yazan el bir İzmirli gencin elidir, muhterem hemşehrilerim.

Biliyorum ki sen de bugün müşkül bir vaziyette ne yapacak bir halde kaldın. İki fırka namzetlerini ilan ettiler. Hangisine rey versen kalbin rahat etmiyor. Çünkü acaba bizim bu ihtilafımızdan başkaları kazanmasın diye düşünüyorsun... Ve haklı olarak düşünüyorsun. Hatta ben bile şimdi bunları yazarken acaba hemşehrilerime ne öğüt vereyim diye düşünüyorum. Ve görüyorum ki zavallı İzmir dört beş kafasının dediğini yapan fırka erkânının elinde inliyor. Memleketin sima-yı latif ve bâkirine kara eller çamur fırlatırken Müslüman ve Türk eli kardeşinin boğazını sıkmağa giderse temenni ederim ki, Allah o eli kırsın parçalasın. Ey fırka erkânı:

Ne günlerde olduğumuzu düşünerek kalplerinizin içinde yaşayan ihtirasları söndürünüz. Bu zavallı her emre muti Türkün asil ve an'anevi ruhundan kopan feryadı dinleyiniz. O kalp diyor ki:

Müslümanın, Türkün ayrılık arkasından koşacak zamanı değildir. Memleket kan ağlarken birçok İslam ve Türk diyarları işgali altına alınırken hâlâ bizim dediğimiz olacak, sizin dediğiniz olacak devrinde değiliz.

Şunu anlayınız ve biliniz ki: Memleket elbirliği ile çalışacak adamlar istiyor, Belediye intihabatı demek memleket meselesi hayat meselesi İslamın şerefi Türkün namus meselesi demektir.

— Geliniz sizler ey firkaların muhterem erkânı: Birleşiniz ve bu millet feryadını bugün hiçbir kuvvetin duymadığı zamanda kalbinin içine zehirler akıtmasın. İhtilaftan yarın için felaket muhakkaktır. Onun için her iki fırka birleşerek bir namzet listesi göstereyin. Ve siz ey hemşehrilerim. Eğer bu firkalar böyle yapmazlarsa reylerinizi herhalde bir tarafa veriniz ve bu reylerinizi dağıtmayınız. Mahallelerinizde görüşerek konuşarak bütün İzmirliyle birbirinizi bularak hepiniz bir tarafa rey vermeğe çalışınız. Eğer bu böyle olmazsa Allah göstermesin belediye intihabatını gaip edeceğiz ve sonra bize muarız kuvvet ellerinde berat-ı tefevvukları olduğu halde İngiliz ve müttefiklerine diyecekler ki: İşte bakınız İzmir'de biz galibiz belediye intihabatını biz kazandık. Bu tabii en büyük bir felaket olacaktır.

Muhterem hemşehrilerim zaman pek naziktir. İzmir'in mukadderatı mevzubahs olduğu bir devirdeyiz. Onun için el ele başbaşa vererek bir tarafa rey vermeğe hepiniz birbirinizi teşvik ediniz. Yahut firkalara gidiniz. Onları birleştirmeye çalışınız. Ne olursa herhalde size olacaktır. Felaket

umumidir. Onun için bulunduğu nazik devirde kendi elinle kendi işini göreceksin... Yoksa nedamet-i felaket muhakkaktır. Ümid-i necat bugün senin göstereceğin maharet ve kuvvettedir. Artık ne yapmak lazımsa siz ey firka erkânı yapınız. Ve siz de aziz ve muhterem hemşehrilerim: Kendi kendinizi düşününüz... Bütün âti bütün ümit kuvvet ve kudretinizdedir.

Hamîş:

Belediye intihabatında reyimi almak için yazıhaneme gelip beni bulamayan dört beş mahalle imam ve muhtarlarına teşekkür etmekle beraber yarın beni görmelerini tekrar rica ederim.

Ahenk, 26 Kânunusani 1335, 6985.

HİMAYE-İ ETFAL CEMİYETİ MÜNASEBETİYLE

Memleketimizin en feci bir devrinde milletin en kan ağladığı bir zamanda firka ihtirasının, dedikodunun menfaatin hâkim olduğu bir anda birçok hayırlı teşebbüslerin mevki-i fiile vaz edildiğini gören gözler, karanlıklar arasında zulmetler içinde parlayan bu nurun bütün ziyasıyla kuvvet ve kudretiyle yaşamasını istiyor. Çünkü harbin mütareke ile neticlendiği gündün beri zavalhı milletin büyük bir ümitsizlik büyük bir acz ve natüvani içerisinde her kuvvetten mahrum kalmıştı. En aciz kuvvetlerin hâkimiyet ve mevcudiyet-i milliyemize uzattığı siyah eller haysiyet ve vakarımızı boğmağa uzanmış en sefil mevcudiyetler bir kuvvet ve kudret iktisap etmişti. Bütün fedakârlık ve gayretten sonra uğradığımız mağlubiyet üzerine aciz kuvvetlerin sefil kudretlerin vaziyet-i garipleri ruhlarımızdaki ümidi darbelemiş meyus ve muztarip ne olacağız ne yapacağız diye düşünmeğe başlamıştık. Her kuvvet elimizden nez edildiği bir ân-ı tarihide yalnız ruhumuzdaki kuvvete istinat etmek lazım geliyordu.

Fakat son asrın muharip kuvveti ruhlardaki ananevi tesirâtı biraz hırpalamıştı. Onun için ümit azalıyor. Ve vaziyet-i harbiye yeis ve teessür içinde bizi bunaltıyordu. Tarihin en feci vakaları karşısında fedakârlık ve azm-i cesaretiyle saltanatını kurtaran ve yükselten bir milletin ahfadına layık olmayan bir meskenet ruhlarda yaşıyordu. Dirilmeğe, kuvvetlenmeğe kendimizi düşünmeğe mecbur bulunduğumuz herhalde birbirimizle uğraşmağa, birbirimizin gözümüzü oymağa koyulmuştuk. Ve çok korkunç fırtınaların bizi boğacağını hissetmekten mütevellid korku ile titriyorduk. Ölünceye kadar üzerinden ayrılmayacağımız şu güzel Türk ve İslam İz-

mir'inde yabancılar gibi seyirci kalmıştık. Mekteplerimiz, öksüzler yurdu zayıflıyor. Aşevleri artık fukara karnı doyuramıyor. Herkes başının çaresine kesesine, dolabına anaforuna bakıyordu. Biraz müddet sonra memleketin genç evlatlarının ruhunda millî bir aşk doğdu. Türk Ocağı açıldı gençler bir aşk-ı millî ile benliklerini haysiyet ve vakar-ı millilerini müdafaaya karar verdiler, çalışmağa başladılar. Sonra bütün ruhuyla memleketin evlatları üzerinde bir tesir ve hâkimiyet-i maneviyeye malik olan sevgili doktorumuz Mustafa Enver Bey riyasetinde bütün doktorlarımız bir cemiyet yaptılar.

Fırka hasedinden azad olarak kurulan bu meslekî cemiyet öyle görülüyor ki memleketimizi saran hastalıklarla mübarezeye başlayarak ve harbin en şedit günlerinde ateş ve ölüm içinde vazifelerini yapan genç doktorlarımız büyük bir aşkla memleketin geri kalan evlatlarının hayatlarını kurtarmak için gayret ve himmet gösterecekler bu suretle memlekette bir faaliyet uyanarak millî mevcudiyetimiz kuvvetlenecektir... Ve kalpleri yakan ateş-i ihtirası öldüren bu kuvvet baki kaldıkça felaket ve yeis tabiatıyla izale edilecektir. Bilhassa şu son günlerde muhterem hanımlarımız kalplerinden kopan bir hisle öksüz ve kimsesiz çocukları himaye etmek üzere aralarında bir cemiyet teşkili ile hükûmete beyannamesini takdim etmek üzere olduklarını öğrendim. Bu teşebbüsün ulviyet ve nezaheti karşısında hiçbir ferk bulunmayacağını zannetmiyorum. Bundan bir ay evvel böyle bir cemiyetin teşkilini temenni ettiğim zaman temennimin kabul edileceğini ümit etmiyordum. Halbuki kendi kendine duam (Himaye-i Etfal Cemiyeti) memleketimizde hakiki kalpleri vatan aşkıyla, milliyet aşkıyla çarpan hassas ve nezih bir (kadınlık âlemi) olduğunu gösterdi ve ümitsiz kalplere bir ümit ve neşe veren bu havadis bütün memleketin içinde artık öksüzler düşünülüyor tevellüt etti.

Onun için bu teşebbüsü meydana koyan yüksek kalbli valide ve hemşehrilere ne kadar teşekkür edilse azdır. Yalnız bu büyük teşebbüsün istenildiği bir şekilde ibraz-ı faaliyet edebilmesi için bütün İzmir İslam kadınlarının iştiraki lazımdır. Onun için umumi bir içtima akdiyle şu mühim meselenin hallini cemiyet idare heyetinden temenni eyleriz. Ve bütün eşraf ve zenginlerin öksüz ve fakir çocukların ve kimsesiz yavrucaklar için fedakâr olmalarını arzu ederim: İstanbul'da teşekkül eden ve şimdiye kadar memlekete birçok faideleri dokunan Himaye-i Etfal Cemiyetlerinin çalışma programları tetkik edilerek esaslı bir faaliyet projesi ihzar eylemelerini ve herhalde şimdilik hiç olmazsa iki üç yüz kimsesizi geceli gündüzlü besle-

yecek, okutacak bir müessesenin küşadını heyet-i idareden rica eyler ve böyle millî teşebbüslerin meydana çıkması içtimai ve teavün hisleriyle ibraz-ı faaliyet edilmesini de memleket için bir fal-i hayır addederim.

Hamîş:

Gazetemiz bu hususta elinden geldiği kadar muavenette bulunacağı gibi cemiyetin bütün âmalını tervice sarf-ı mesai eyleyeceğini beyan eyler.

Ahenk, 12 Şubat 1335, 7000.

EK

MUHTEREM MUALLİMİM DAVA VEKİLİ MUSTAFA NECATİ BEYE

Hassasiyet ve ulviyet-i ruhunuz önünde eğilen bütün talebe ve talibatınız sizden kendileri için hiç düşünülmediği bir zamanda ümit ve reha görürlerken bilseniz ne kadar göğüsleri kabarıyor.

Açtığınız mektebin beş senelik bir müdavimi olan bendeniz rahle-yi tedrisinizden ayrıldıktan sonra bir nebzecek meslek-i talimi ihtiyar etmiş ve kız idadisinde muallim bulunmuş olmaklığım hasebiyle mektebin tekrar küşadı hakkında yazdığınız makalenin bizde husule getirdiği takdir ve teşekkürü arz eder ve memleketin yegâne kız mektebi olan idadinin küşadı hakkında zenginlerimizin feyizkâr ve hayırkâr olmalarını temenni ederim.

Muhterem müdürüm,

Kız idadisi âtîde nur ve feyiz yaratacak bir müessese-i ilmiye, evlatlarını şefkatle kucaklayacak, malumatlı valideler yetiştirecek hayırkâr bir yuvadır. O yuvanın kapalı kaldığı günlerde mahrum-ı feyz kalan kızlarımızın ruhundan yükselen sada-yı şikâyeti eğer bu memleketin ruhu duymaz ve zenginler bu hususta yine yardımsızlıkla inat ederlerse . Karanlıklar içinde kalan memleket gençliğinin bilmem rehakârı kim olacaktır. Fikrinizi bütün mevcudiyetimle alkışlarken memleketin zenginlerinden bize de sizin gibi yalvararak istiyorum ki:

Mîdhat Paşa'nın o en büyük üstad-ı hürriyet ve siyasetin mahsul-ü hayatı olan evlatlarının senelerce yaşadığı tarihi o kızlarımızın bir menba-ı feyzi olsun. O anın tarihî kıymetini düşünerek memlekete ihda etmek kadar bir saadet olamaz. Zenginlerimizin bu husustaki davete icabetlerini görmek isteyen nazarların zulmetlere açılmamasını tekrar temenni ederim.

Ellerinde çantaları, sefer taslarıyla senelerce Kordon'un muhteşem ağuşuna açılan mekteplerine koşuşan hemşireler senelerden sonra mekteplerini ikmal ederek çıkacakları bir hengâmede artık mekteplerinin kapandığını görürlerse bilmem kalplerindeki aşk-ı say ölmeyecek mi! Korkuyorum... Yorulmak bilmeksizin çalışan bu genç hemşireler artık ebedi bir atalete mahkûm bırakılacak.

Sevgili Ahenk her gün devam ettiğin bitarafane mücahedatta memlekete bir mektep ihda etmek için çalış ve senelerden beri devam eden hizmetin hiç olmaz ise millete bir mektep kazandırmakla yükselsin. Bütün ümidimizi sizlerin mücahedatınızdan bekliyoruz. Büyük bir ümitle kani bulunuyoruz ki, bu mektep sizlerin saylarınızla açılacaktır. Onun için devam-ı mücahedenizi temenni ile takdim-i hürmet eylerim efendim.

İnas İdadisi sabık muallimlerinden
M. Enver

Ahenk, 17 Kânunusani 1335,

NAZAR-I DİKKATE

Memleketim ahalisinin şimdiye kadar hakkımda gösterdikleri teveccühe istinaden Frenk mahallesinde Bakırcıyan ferhanesinde küşat ettiğim yazıhanede icra-yı vekâlete başladım. Bilumum mehakimde dava kabul ettiğimi ve taşra ile Dersaadetteki ırkdaşlarım vasıtasıyla oralarda da takib-i dava edebileceğimi ve şehit ailelerinin işlerini fahriyen takip etmek üzere yazıhanemde bir kâtip bulundurduğumu ilan ederim.

Kasaba Aydın Demiryolları
Hukuk Müşaviri Birinci Sınıf
Dava Vekillerinden
Mustafa Necati

Ahenk, 21 Kânunusani, 1335, 6981.